

LP0394 Natur, hälsa och trädgård
Uppsats, 10 p
Institutionen för landskapsplanering, SLU, Alnarp
2006-06-01
Handledare: Fredrika Mårtensson, miljöpsykolog
Examinator: Maria Kylin, landskapsarkitekt

Träd som berör - Touching trees

En intervjustudie om specifika träd i människors liv

Skrivet av: Arbetsterapeut Christina Sjölander

FÖRORD

Denna uppsats är skriven inom ramen för magisterprogrammet Natur, hälsa och trädgård på SLU i Alnarp. Detta år har inneburit ett inspirerande utbyte och samarbete med människor från den 'vita' och den 'gröna' sektorn, dvs. med människor med kunskap och erfarenhet från vårdsektorn och med dem som kommer från natur och trädgård. Miljön har också erbjudit många tillfällen till berikande upplevelser av träd i Alnarpsparken. Med detta arbete vill jag belysa naturens potentiella betydelse för en persons välbefinnande och hälsa genom att skriva om relationen mellan människa och träd. Jag har valt att intervjua både människor som jag känner och helt okända personer. Det har varit omtumlande att upptäcka att två av mina närmaste har haft en relation till träd som jag inte kände till. Tack alla ni som jag har intervjuat och ett stort tack till min eminente handledare Fredrika Mårtensson, som hjälpt mig under resans gång.

ABSTRACT

There is no doubt about the significance of nature on the health of human beings. Not only is the tree an element of nature that is of great value to our survival, it also serves as a valuable object and symbol of human beings' enjoyment and appreciation of the environment. The purpose of this study is to present the relationship that a person may have with a specific tree. Three women and two men are interviewed about their trees and the places where they are located. The intension is to describe the significance of the tree from various dimensions of experience. The study points out the importance of the tree as an object when exploring reality. Moreover, the tree contradictory symbolizes special places for both solitude and social life. Furthermore, the study shows how trees may serve as objects that support our identity, both at an external and internal level. The study indicates that strong reactions of grief are often linked to the loss of a tree in a person's life. In today's dense and rapidly changing urban environment, the positive significance of trees for our wellbeing and health is threatened. Careful town-planning is required to allow continuity in the relationships with trees that people often seek during their lifetime.

Keyword: trees, place-attachement, environmental change, childhood, public health

SAMMANFATTNING

Det råder stor enighet om naturens betydelse för människans hälsa. Trädet är ett viktigt naturelement för vår överlevnad men har även ett värde som objekt och symbol i människans miljöupplevande. Denna studie handlar om några människors relation till ett specifikt träd. Genom att intervjua tre kvinnor och två män om deras träd och platsen för detta träd, har min ambition varit att fånga och beskriva trädets betydelse i olika upplevelsedimensioner. Studien visar hur träd får betydelse som objekt för utforskandet av verkligheten. Den visar också hur träd får en funktion som speciell plats för avskildhet, överblick och kontroll och ibland som en plats för social samvaro. Vidare visar den hur träd fungerar som ett identitetsstödande objekt både på det yttre och på det inre planet.

Studien indikerar att det inte är ovanligt med starka sorgereaktioner förknippade med förlust av träd i människors liv. I ett tätt och snabbt föränderligt samhällsbygge är trädens positiva betydelse för välmående och hälsa hotade. Det krävs omsorg i samhällsplaneringen för att människor skall få den kontinuitet i trädrelationerna som de ofta söker under livsloppet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	INLEDNING.....	6
2.	BAKGRUND	6
2.1	Tidigare forskning kring träden i människans liv	6
2.2	Trädens betydelse idag och historiskt sett	7
2.3	Teoretiska utgångspunkter	8
2.4	Det fysiska och kroppsliga i miljöupplevandet	8
2.5	Identitet-relation och socialitet i miljöupplevandet	10
2.6	Existentiellt-symboliskt meningsskapande i miljöupplevandet	13
3.	SYFTE	14
4.	METOD	14
5.	RESULTAT	16
5.1	Livsloppsberättelser med tematisering	16
6.	ANALYS	28
6.1	Träden från barndomen känns mest	28
6.2	Förankring till en plats via träd	28
6.3	Skapa sig egna platser	29
6.4	Trädets sinnlighet och barnets intresse för hur världen ser ut och ”funkar”.	30
6.5	Trädets sinnlighet och den vuxnes behov av rekreation	31
6.6	Koll på vad som händer – social dynamik	31
6.7	Besök till trädet strikt reglerat	31
6.8	Trädet som ”jag”	32
6.9	Sorgerektioner kring träd	32
6.10	Träd som existentiell symbol	33
7.	DISKUSSION	34
8.	KÄLLOR	38

1. INLEDNING

Världshälsoorganisationens, WHO, definition av hälsa lyder: "Högst möjliga välbefinnande hos den enskilde individen, fysiskt, andligt, psykiskt och socialt och ej enbart frånvaro av sjukdom". Det råder stor enighet hos gemene man om att naturen har en betydelse för vår hälsa, men när det gäller på vilket sätt så finns det fortfarande mycket kvar att utforska.

Genom att skriva om specifika träd vill jag på ett konkret och jordnära sätt undersöka betydelsen av ett viktigt naturelement i människans liv. Kan det vara så att de relationer vi utvecklar till träd under livet kan spela en viktig roll för vår hälsa? Kan träd bidra till att människor upplever sina liv som meningsfulla kroppsligt, psykologiskt/socialt och existentiellt/andligt? Som utgångspunkt för studien används teorier som behandlar frågor om vad platser kan betyda för människan i olika upplevelsedimensioner.

2. BAKGRUND

2.1 Tidigare forskning kring träden i människans liv

Sommer (2003) har undersökt stadsbors förhållningssätt till olika element i utemiljön. När han gjorde det upptäckte han att relationen till träd var ett stort och kärt ämne. De intervjuade såg på trädet som en integrerad del av huset och tomten, närmiljön och staden. Han upptäckte att träd både kunde vara ägodel och fungera som en metafor. Träden bidrog inte bara ekonomiskt och fysiskt till människornas självkänsla och hälsa utan verkade också på det estetiska, psykologiska och sociala planet. Han såg något djupare, andligare och obeskrivbart kring människornas intresse och kopplingar till träd. Han blev uppmärksam på psykiska konsekvenser av trädförluster som liknade den sorg som följer när en nära familjemedlem dör. Han hade kontakt med farmare i Colorado efter en våldsam storm som förstört deras träd. De uttryckte att de ville gråta och att det var som att förlora ett barn. Men stadens träd kan också vara illa omtyckta då de smutsar ner bilar, skymmer sikten och kan blåsa omkull och skada människor och egendom. Samtidigt är varje träd i staden av betydelse då tillgången till träd är så begränsad i denna miljö. Genom olika trädprojekt i staden har han visat att man kan stärka både individens identitet och sammanhållningen i ett bostadsområde genom att gemensamt plantera träd.

Sommer (2003) lyfter fram den psykologiska betydelsen av träd med tonvikten på identitetsfrågor. Han talar om ett Darwinistiskt närmande till träd, ett djuppsykologiskt (Jung), en fenomenologisk inställning och ett eko-psykologiskt förhållningssätt. Han anser att det behövs mer forskning kring människans relation till träd, och trädens betydelse för att stödja individen och samhällets personliga och sociala identitet. Vidare efterlyser Sommer (2003) en fördjupad diskussion kring de underförstådda och speciella band som finns mellan människor och träd, och som kan utveckla miljöpsykologins teorier, och komma till användning i samhällsplaneringen.

I sökningar efter artiklar kring människans relation med träd, bland annat i *Journal of environmental psychology*, fann jag en mängd material som handlade om urbana träd och människors upplevelser av att förlora tillgången till träd i sin omgivning. Förutom Sommers forsknings kring träd som här refereras har jag inte lyckats finna artiklar som fördjupar sig i den enskilda individens upplevelser av specifika träd.

2.2 Trädens betydelse idag och historiskt sett

När vi idag planterar ett träd i vår trädgård så tror jag att vi i första hand gör det av estetiska och funktionella skäl. Kanske vi har i åtanke att det så småningom kan bli en gemensam mötesplats för familjen under lummiga trädkronor. Men vi ser nog inte på ett sådant träd som en "individ" som kanske kommer att finnas där för flera generationer att skapa relationer till. Likaså när vi idag planterar ett träd till våra barn. Då tänker vi nog inte på livsträd, i den bemärkelsen att trädet speglar denna individs hälsa. Eller gör vi det på ett mer eller mindre omedvetet sätt? Träd har djupa rötter i mänsklighetens historia och jag finner det intressant att fördjupa mig i hur träd kan få en sådan makt i våra liv.

Ett av de mest sönderlästa och vältummade häften som går att finna på Alnarpsbiblioteket är nog Allan Gunnarssons studie "Trädet i Människan" (1983), om människans upplevelse av träden. Det visar hur träd fascinerar och troligtvis har gjort i alla tider. Träd har ett symbolvärde som sträcker sig längre än att de är viktiga naturelement för vår överlevnad. Gunnarsson (1983) skriver om kunskapens träd i bibeln och om världsträdet Yggdrasil i den fornnordiska mytologin och om träd i andra religioner. Enligt Upanishaderna, gamla filosofireligiösa skrifter, kan både människans inre-jag och människans yttre liknas vid ett träd. Man trodde att träden hade en själ liksom människan, med samma önskan att växa, blomma och sätta frukt. Träd är livssymboler och påtagliga bärare av den form som är livets egen, skriver Gunnarsson (1988) och det finns en likhet mellan trädets och människans fysiska uppbyggnad.

En stor del av våra trädupplevelser ligger på det känslomässiga planet. Vi identifierar oss med våra träd inte minst genom att bära namn som Lind, Björk och Palm och det är inte ovanligt att psykologer ber sina klienter teckna ett träd vilket sedan kan ge en bild av människans personlighet och livssituation. I Människan och hennes symboler tar Jung (1995) upp trädet som ett återkommande motiv i drömmar och i andra sammanhang. Träd kan ha en mängd olika betydelser. Det kan symbolisera utveckling, fysisk växt eller psykisk mognad. Det kan också symbolisera offer eller död och det kan vara en fallossymbol och det kan symbolisera annat. På många gårdar kan man än idag se vårdträd. Enligt gamla föreställningar var dessa träd besjälade på något sätt eller en plats för avlidna själar. Här bodde också gårdens vättar och skyddsandar. Vårdträden skyddade folket på gården och följde dem i glädje och sorg. Man skulle också vara rädd om sitt träd och inte göra åverkan på det för då kunde gården drabbas av olycka, enligt den gamla folktron (Gunnarsson 1988).

2.3 Teoretiska utgångspunkter

Den fysiska miljön möter oss människor på flera olika upplevelsenivåer. Werner (1991) talar om hur vi kan känna oss tilltalade av den på flera olika plan såsom det intellektuella, det intuitiva, det känslomässiga och på förnimmelseplanet.

Det är i barnets sätt att utforska och skapa intima relationer till olika objekt i naturen som våra starka band till träd grundläggs. Det är den konkreta kroppsliga karaktären på miljörelationen utomhus som ger de starka upplevelserna som bildar grunden till meningsskapande kring den fysiska miljön (Mårtensson 2004). Gunnarsson (1988) beskriver hur betydelsefulla träd ofta kan härledas till vår barndom och att det därför är viktigt att barn har träd i sin närhet. Han menar att träd är viktiga för barn. De behöver träd att klättra i och att vara under och de behöver träd att avbilda och ofta blir de och trädet vänner för livet. Om vi ska förstå barns relation till en plats eller ett träd så måste vi ha ett barnperspektiv dvs. förstå platsens betydelse utifrån vad man gör där och hur det känns (Kylin 2004). Tidiga upplevelser är också viktiga för barns utveckling och förståelse av världen (Sebba 1991). Enligt Giuliani (2003) så har mellanmänskliga relationer och relationen mellan människa och plats många likheter, som gör det viktigt att utarbeta teorier om människans affekter som också innefattar människor, platser, djur och fysiska objekt. En förutsättning för detta teoretiserande är beskrivningar av *hur* detta relaterande med den fysiska miljön tar sig uttryck i konkreta fall.

I denna studie försöker jag i intervjuer följa upp individers kontakt och utveckling av relationer med träd under livsloppet, med utgångspunkt i frågor om enskilda träd och de upplevelser som förknippas med platsen för trädet. Min ambition är att fånga upp och beskriva betydelsen av trädet ur tre olika perspektiv nämligen det fysiska och kroppsliga i miljöupplevandet, identitet-relation och socialitet i miljöupplevandet samt det existentiella - symboliska i miljöupplevandet.

2.4 Det fysiska och kroppsliga i miljöupplevandet

Miljörelationen börjar i utomhusleken.

När vi är små så leker vi och vi leker gärna utomhus om det finns en miljö som är intressant och inbjudande. Mårtensson (2004) har i sin forskning pekat på både barns beroende av den fysiska miljön och också på deras stora förmåga att använda sig av den. Hennes utgångspunkt har varit att barns starka band till den fysiska miljön är ett positivt beroende. Hon menar att i utomhusleken blir barnens kroppsliga, sinnliga och känslomässiga relation till miljön tydlig. Barn springer om det finns någonting att springa mot och de klättrar om det finns något att klättra i. Leken kan växla från de vidlyftiga lekarna med mycket spring och föränderlighet till de mer platsbundna och sinnligt inriktade aktiviteterna. Ibland söker barnen upp platser för att ”bara vara”. Det kan vara i detta intima relaterande till den fysiska miljön som grunden läggs till starka miljöminnen - som de av speciella träd. Sebba (1991) har gjort en studie kring vuxnas barndomsminnen och barns upplevelse av utomhuslek. Hon fann att 96 % av de vuxnas minnen handlade om utomhuslek. Minnena var tydliga och konkreta. Hon menar att

eftersom barn utforskar sin omgivning på ett kroppsligt och sinnligt sätt så etsar upplevelserna sig fast i minnet och är lätta att ta fram även sedan vi blivit vuxna För barnen som hon undersökte var inte utomhusleken det viktigaste utan de favoriserade utemiljö till endast 46 %. Men när de beskriver utomhusleken så finns det en samstämmighet mellan barnens beskrivningar och de vuxnas minnen. Det finns ett samband mellan kvalitén på barns upplevelser och på det sätt de är ingraverade i minnet hos vuxna. Hon pekar också på att det i naturmiljön finns egenskaper som är av stor betydelse. I naturen utsätts våra sinnen för ständigt nya intryck vilket är okontrollerbart. Vi utsätts också för ljus och mörker, kyla och värme beroende på årstid och väder- och dygnsförhållanden. Det finns en instabilitet i naturen som gör att människan måste vara uppmärksam utomhus. För barn är denna levande och rörliga värld intressant och naturens olika former lockar fram kreativiteten.

Biologiska band med naturen

Studier kring förskolors utemiljö har visat på utemiljöns hälsofrämjande effekter. Forskning har visat på en positiv inverkan på barnens motorik, koncentrationsförmåga, blodtryck, motstånd mot infektioner och fysisk aktivitet (Grahn m.fl. 1997). När barnen får vistas i spännande och omväxlande miljöer så påverkas leken och kreativiteten (Mårtensson 2004) och barnen får höga nivåer av fysisk aktivitet (Boldemann m.fl. 2006). Grunden läggs för att individen skall kunna rekreera sig i naturmiljö, vilket får långsiktiga konsekvenser och minskar risken för folksjukdomar senare i livet. Barnen får också positiva miljöminnen att återknyta till för återhämtning.

Förutom utvecklingspsykologiska perspektiv finns teorier kring stress och återhämtning som försöker att förklara det som sker i medfödda känslomässiga reaktioner och processer. Ulrich (1999) teori går ut på att människan är biologiskt skapt för att vistas och bo i naturen och gör att naturen har en positiv inverkan på kroppens stressnivåer. I vårt moderna, ofta stressiga samhälle, finns det många fenomen som sätter igång den urgamla alarmreaktionen flykt/attack. Denna mekanism är inbyggd i alla däggdjurs hjärna och viktig för vår överlevnad. Men om vi ständigt utsätts för ett alarmtillstånd kan det få allvarliga följder på vår hälsa. När omgivningen signalerar trygghet och att "faran är över" sker en snabb återhämtning från stress.

Kaplan & Kaplans (1989) teori ART, Attention Restoration Theory, är ett försök att besvara frågan hur vistelse i naturen kan återställa människans förmåga till riktad koncentration och därmed bidra till mental och fysisk hälsa. Den riktade koncentrationen används vid problemlösning, bilkörning etc. och är mycket energikrävande. Den spontana uppmärksamheten däremot är förbunden till de äldsta delarna av vår hjärna och aktiveras när vi vistas i naturen. Våra sinnen fascinerar av dofter, ljud, synintryck, känslan av vind i håret, prasslande löv under skorna, bark mot huden etc. Vi blir berörda på ett avslappnande sätt. När vi går ut i naturen pratar vi om spontan uppmärksamhet, en ofrivillig koncentration som inte tröttnar ut oss utan tvärtom bidrar till vår återhämtning. När vi sitter i ett träd kan vi fascinerar av suset i lövkronan, knakandet i grenverket, doften av löv, små djur på blad och bark. Vi kan se fjärilar och andra flygfän och höra fåglar sjunga. Vi kan få den där känslan av att vi är i en annan värld och att vi är "ett med naturen" (Kaplan & Kaplan 1989). Det kan också kännas tryggt att sitta med ryggen mot

stammen med uppsikt över omgivningen. Människan vill ofta ha någon typ av skydd i ryggen för att känna sig trygg (Ottosson & Grahn 1998).

2.5 Identitet-Relation och Socialitet i miljöupplevandet

Du och jag - Plats och identitet

Som barn lever vi i nuet och vi upplever vår miljö genom konkreta handlingar och verksamheter. Barn granskar inte sina sinnesupplevelser, känslor, stämningar och fantasier som de vuxna gör. Dom använder miljön som ett verktyg för sin självuppfattning. Genom att utforska omgivningen får de en bild av vad de själva kan klara av och på det sättet får dom också föreställningar om sin självständighet och kompetens (Kylin 2004, Mårtensson 2004). Om miljön är lockande och intressant söker barnen sig ut i den och utforskar den genom leken, ensamma eller med kamrater. Barn rör sig allt längre och längre bort från det välbekanta och urskiljer och ordnar sina intryck av omvärlden. Samtidigt sker en bearbetning av den egna kompetensen vartefter föreställningarna om omvärlden ändras.

Ett träd med ett spännande växtsätt kan för ett barn vara ett intressant naturobjekt att utforska. Det finns undersökningar som visar att barn ser till individuella träd som vänner och med en tillgivenhetskänsla. Däremot associerades skogen med mörker och fara och ett hot mot identiteten. Barnen var rädda att gå vilse och uppslukas av skogen (Sommer 2003). På platser och i leken, blir närheten mellan den inre och den yttre handlingen tydlig (Skantze 1996). Det är viktigt för barn att tillägna sig en plats och undandra sig de vuxnas överinseende. För barnen är detta en självständighets- och jagurskiljande handling. Barnen använder sin fantasi och uppfattar formationer i miljön som roliga, arga, spännande och hemlighetsfulla. Dom inte bara ser formationerna som roliga utan de upplever dem också på detta sätt. Det som är värdeladdat är förbundet med seendet (Skantze 1989). Då träd kan ha många olika skepnader, ibland människoliknande, kan barn uppfatta träden som 'snälla', 'dumma', 'arga', 'ledsna' etc. Sommer (2003) beskriver hur barn kunde uppfatta olika träd med sympati eller antipati beroende på deras utseende.

När vi blir vuxna, och reflekterar, står självet och omvärlden i ett nära förhållande till varandra. Det finns en strävan efter överensstämmelse mellan det sätt som vi själva uppfattar oss på och på hur omgivningen ser ut och vad den förmedlar. Frågan blir då om människan kan finna en bekräftelse på sig själv som person och finna en tillhörighet i miljön. Om en miljö är "ful" och sänder ut negativa budskap så påverkar den människans identitet och självuppfattning (Skantze 1996). Samtidigt säger hon att estetiska upplevelser kan ge en fördjupad livskänsla. Genom att titta på något som är vackert i miljön kan människan uppleva en djup delaktighetskänsla med sig själv och världen. Dessa upplevelser leder oss till kontakten med vårt inre. Den kroppsliga närvarokänslan kan också upplevas när vi som vuxna befinner oss i en miljö som talar till vårt inre. Utformningen av vår miljö kan bidra till en känsla av tillhörighet likväl som den kan bidra till en känsla av främlingskap.

Övergångsobjekt och skapandet av egna platser

Den engelske barnterapeuten D. W. Winnicott (1971) beskriver i sin bok, *Lek och verklighet*, hur det lilla barnet skapar ett "övergångsområde" mellan sin inre värld av behov och önsningar och den yttre verkligheten. Genom att ladda ett objekt i den yttre verkligheten med sina egna känslor, vanligtvis en nalle eller snuttefilt kan barnet bearbeta sin relation till omgivningen. Detta är ett första uttryck hos barnet av förmågan till ett kreativt förhållningssätt till omvärlden. Leken har en relation till omgivningen samtidigt som det sker en process där denna relation bearbetas. Nallen hjälper barnet att skiljas från mamman för att senare övergå till skapande lek och användandet av symboler som så småningom utvecklas till ett kulturellt liv. Ett träd skulle mycket väl kunna fungera som ett övergångsobjekt, där barn eller vuxna, finner tröst i vissa livssituationer. Winnicott (1971) hävdar att vi människor hela livet är sysselsatta med "problemet" att hålla isär förhållandet mellan det som vi objektivt varseblir och det som vi föreställer oss, och samtidigt se sambanden mellan den inre och den yttre verkligheten.

Kojan

Kojan är ett bra exempel för att förstå både barn och vuxnas relation till utemiljö. Nästan alla barn bygger kojor eller skapar sina egna platser och de flesta vuxna minns barndomens kojor och hur de klättrade i träd. Många barn bygger kojor i träd men även vuxna kan ta sin tillflykt till träd. I boken *'Trädälskarna'* berättar Mikael Genberg om sitt 'trädhärbärge' som han byggt i en 350-årig ekkrona i Vasaparken i Västerås (Reberg 2001). Ett träd kan mycket väl fungera som en koja i sig, beroende på växtsätt och läge. Kylin (2004) har forskat på kojan och dess betydelse för barn och dess betydelse i planeringssammanhang. Hon beskriver hur "kojan" kan bestå av några stenar eller pinnar utlagda, på ett för oss vuxna, obegripligt sätt. Vidare talar hon om ett barnperspektiv där betoningen ligger på barnens sinnliga och kroppsliga uppfattning av en utemiljö. Hon beskriver vikten av att barnen själva får hitta, konstruera och manipulera sina platser i utemiljön. Om barnen ska uppfatta en plats som sin egen måste de själva få hitta den och ge den en mening. Barnen måste uppfatta en plats som betydelsefull och de upplever ofta platsen eller kojan med kroppen, en "kroppens uppfattning av platsen". Det är vad man gör där och hur det känns som är viktigt för barnen. Genom egen aktivitet laddas platsen med mening. För en vuxen handlar ofta en plats om visuella, funktionella och estetiska värden. För barnen får platsen eller kojan gärna vara lite hemlig och endast någon eller några utvalda får vara med och delta i den identitetsskapande processen.

Plats och Platsförankring

Ett träd skulle kunna vara en "reträttplats" dit man går för att få vara ifred. Korpela (2002) använder begreppet self-regulation för vissa platser som man söker upp utifrån sin sinnesstämning för att reglera sitt känsloliv. Norberg-Schulz (1999) skriver i fenomenet plats att en plats är summan av de konkreta ting som ger en viss miljökaraktär och som också är platsens väsen "*genius loci*". En sådan plats som har en speciell karaktär och själ som berör individen på ett djupt personligt plan kallar Werner (1991) för en magisk plats.

Den primära funktionen för en plats är enligt Proshanskys (1983) att locka fram en känsla av tillhörighet och anknytning. Platsidentitet är ett medvetet och kognitivt förhållningssätt av våra platsrelationer. Känslor, minnen och värderingar influerar oss

omedvetet på hur vi betraktar en plats. Platsförankring betecknar våra djupa och känslomässiga band till en plats vilka ofta är omedvetna. För att skapa en stark platsförankring krävs det lång tid på en plats och en miljö som överensstämmer med den som grundlagts under de första viktiga åren i en persons liv (Giuliani 2003). Landsbygdsbarn har ofta en annan upplevelsemässig närhet till platser än storstadsbarn. Detta gör att de uppfattar fysisk miljö på ett annat sätt då de, tillsammans med föräldrarna, tidigt fått en inriktning av uppmärksamheten praktiskt och konkret mot sin fysiska omgivning. Det handlar alltså om en kulturell prägning under uppväxten (Nordström 2005). Så för att förstå barns platsförankring måste man ha kännedom om både deras geografiska och sociala förankring (Giuliani 2003). Barns miljöföreställningar växer succesivt fram under en lång tid av individens mentala utveckling. Dessa föreställningar präglas på olika sätt i olika utvecklingsfaser och i olika kulturella sammanhang och på olika platser (Nordström 2005). Trygghetsaspekten är av central betydelse för att en platsförankring och starka känslomässiga band ska knytas. Våra minnen förser platser med personlig signifikans och platser får en personlig historia (Giuliani 2003). De relationer som betyder mest för oss är relationen till dem vi älskar och ibland inkluderar detta även platser. Hon anser att det är viktigt att undersöka den psykiska betydelsen dvs. vårt välmående i förhållande till platser. Likaså variationen av platsbetydelsen under olika skeden av livet och varaktigheten över tiden och slutligen vad som händer när vi förlorar våra platser.

Mycket av attachmentsteoriens forskning fokuserar på tidiga barnår och inte så mycket på ungdomar och vuxnas platsanknytning. Giuliani (2003) har försökt titta på hur dessa förhåller sig till olika modeller av platsanknytning och hur detta relaterar till barndomens erfarenheter av anknytning till vårdgivare. Hon ser det som en utmaning att diskutera de långsiktiga konsekvenserna av vad en tidig brist på platsanknytning kan innebära. Att jämföra relationen människa till människa med relationen människa till plats kan ge värdefulla bidrag till fördjupad kunskap kring platsförankring (Giuliani 2003).

Vi orienterar oss i tillvaron med hjälp av tingen. Tingen är viktiga för att vi ska finna oss tillrätta på en plats. Det kanske är därför människor som bor mycket på hotell är noga med att ta med sig personliga saker som påminner om hemmet. Nordström (1986) säger att detta igenkännande av ting på en plats är viktigt för upplevelsen av platsen men också för upplevelsen av oss själva på platsen. Att ligga på sjukhus och ha utsikten mot en park med träd är skillnad mot att ligga och titta in i en husfasad. Detta träd kan ha en betydelse för vårt välmående och vårt tillfrisknande (Ulrich 1984). Om platsen och tingen är bekanta för oss skapar detta en känsla av meningsfullhet. Detta betyder att det är viktigt för oss hur vår omgivning ser ut om vi ska finna oss tillrätta och skapa meningsfulla band till den (Nordström 1986). Dessa band har förbindelser med tidigare upplevelser och erfarenheter från platser och påminner oss om vilka vi är och ger oss en identitet. Vidare säger hon att en plats erinrar om det förflutna och det närvarande när den talar till oss och betyder något för oss.

2.6 Existentiellt - Symboliskt meningsskapande i miljöupplevelandet

Yttre och inre verklighet

Träd är inte bara träd utan en symbol för någonting annat än det omedelbara synliga. Träd har funnits med i alla kulturer och genom alla tider och har haft en stor betydelse i människans liv och föreställningar inom religionen, mytologin, folktron, litteraturen och konsten (Gunnarsson 1983). I en bok om fruktträden och paradiset kan man läsa om fruktträdens plats och betydelse i människans "inre och yttre rum" och om hur träden speglar årets och livets växlingar från födelse till död i ett evigt kretslopp. På våren stiger saven i trädet, knopparna sväller och spricker ut. Under sommaren kommer den lummiga grönskan för att under hösten resultera i frukt och så småningom bladfall och därefter kommer vintervilan. Detta kretslopp liksom livets kretslopp från frö till planta blir en metafor för människans eget liv och en sinnebild av livets mysterium (Gunnarsson 1992). Eftersom träd ofta blir så gamla så knyter de också samman tider och generationer.

Som sagt var, så är vi som små barn i huvudsak handlingsorienterade och vi upplever verkligheten med våra kroppar och våra sinnen (Mårtensson, Kylin 2005). Men vartefter vi blir äldre, slutar "leka" och börjar reflektera kommer de existentiella frågorna in i våra liv. Vi börjar bearbeta vår jaguppfattning och blir medvetna om omgivningens och våra egna krav och behov. Vi känner tillhörighet till vissa miljöer och främlingskap inför andra (Skantze 1996). Med tillgång till en rik naturmiljö i barndomen blir det kanske viktigt för oss att kunna gå ut i naturen och möta träden. Skantze menar att om vi kan möta naturen, se måne, stjärnor och himmel så ger detta en trygghet i känslan av att leva i ett större sammanhang. Hon menar att detta "naturliga" ger ro i sinnet. Träden kanske kan hjälpa oss att finna tillhörighet i denna övergripande ordning. Naturen påminner oss om att vi är en del av något större än de omedelbara omgivningarna och det egna livets vardagshorisont. Vi kanske får upplevelser av oss själva som en del i de övergripande existentiella villkoren av att vara människa, något som vi alla människor delar sedan urminnes tider.

Symboler är igenkänningstecken säger Werner (1991) och beskriver det som en "snittyta" mellan två verkligheter nämligen den yttre synliga och den inre osynliga. En plats laddning består av personliga minnen och individens relaterande till rummet och framträder ofta som ett mer eller mindre medvetet samtal med sig själv. Jag tänker på de barn och vuxna som sitter i naturen, i eller under träd och filosoferar. Hon nämner Jung som menade att symboler är laddade med alla våra psykiska funktioner och därmed vänder sig till oss som hela människor. Hon beskriver hur människan söker upp nya platser för att på det sättet självförverkliga sig, en plats som är en "förstoring" av det hon försöker uppnå med sig själv. I vissa skeden av livet kan säkert ett gammalt träd inge en känsla av stabilitet och trygghet i en annars turbulent tillvaro. Det kan också handla om att ett träd står som symbol för våra rötter, historia, familj, religion, kultur, etik, vårt eget liv etc. Werner (1998) säger vidare att i en ny miljö kan människan få en uppgörelse med sig själv och en frigörelse kan äga rum och även en ny tillhörighet kan växa fram. Hon talar om "frirum" som ett existentiellt rum som fyller funktionen att förlösa individens personlighet. Hon menar också att skapandet är en upplevelse som tar plats i individens sinne och i hennes minne och är en god jordmån för att skapa platsbundenhet. Det är i

denna dimension som ett träd kan leva vidare hos den vuxne som en symbol för händelser i det egna livet. Träd kan till och med ge existentiellt fotfäste.

3. SYFTE

Syftet är att undersöka vilken betydelse ett träd kan ha i en människas liv och att beskriva denna miljöupplevelse i olika dimensioner.

Frågeställningar:

1. Hur beskriver personen platsen med trädet?
2. Vad beskriver hon/han att han/hon/de gör/gjorde på platsen med trädet?
3. Hur beskrivs trädet i följande upplevelsedimensioner:
 - a. trädet som fysisk och kroppslig upplevelse
 - b. trädet som relation och betydelse för personlig och social identitet
 - c. trädet som symbol och betydelse på en existentiell/symbolisk nivå

4. METOD

Fenomenologi

Ambitionen i denna studie har varit ett fenomenologiskt förhållningssätt för att förstå och få fram kvalitativa beskrivningar av den intervjuades livsvärld när det gäller speciella träd i deras liv. Jag har velat fånga och beskriva omvärlden ur individernas eget perspektiv. Norberg-Schulz (1999) lyfter fram fenomenologin som metod för att förstå platsers betydelse både på det yttre och på det inre planet Spradley (1979) skriver så här om en fenomenologisk forskningsansats:

’ Jag vill förstå världen ur din synvinkel. Jag vill veta vad du vet på det sätt som du vet det. Jag vill förstå meningen i din upplevelse, gå i dina skor, uppleva tingen som du upplever dem, förklara tingen som du förklarar dem. Vill du bli min lärare och hjälpa mig förstå? (s.34)

Halvstrukturerad intervju

Jag har valt att intervjua 6 personer. Det var samtalsintervjuer som utgick från en den övergripande frågan:

”Kan Du berätta om ett specifikt träd som har haft betydelse i ditt liv?”

Varje intervju varade mellan 45 och 60 minuter. Intervjuerna spelades in på band och transkriberades. Efter att ha lyssnat igenom banden ett antal gånger och studerat materialet har varje intervju bearbetats och tematiserats var för sig. Därefter har jag analyserat alla intervjupersonerna sammantaget med en koppling till aktuella teorier. Här har jag låtit teori och empiri samspela. Jag började med att tematisera och analysera

materialet från Erik då jag uppfattade den intervjun mest innehållsrik utifrån min frågeställning. Insåg därefter att jag inte kunde bearbeta de andra intervjumaterialen på samma sätt. Dels var de intervjuerna inte lika innehållsrika och dels insåg jag att detta arbete skulle ha blivit alldeles för omfattande.

Intervjupersonerna

Jag tog kontakt med personerna via telefonsamtal eller personligt möte. Två av de intervjuade är personer som jag känner sedan tidigare: En person träffade jag under min utbildning till arbetsterapeut 1972 och tre är helt okända. Alice är en 22 årig kvinna och ett av mina fem barn, nummer fyra i syskonskaran, som jag intervjuade i min studentbostad i Åkarp. Vi har aldrig talat om träd på detta sätt och jag kände inte till hennes plats med trädet. Barbro är en 59-årig kvinna, en kurskamrat som jag inte sett på 30 år och som har arbetat som flygvärdinna och som arbetsterapeut. Henne intervjuade jag också i min studentbostad. Carina är en 55-årig kvinna som arbetar på bank. Henne träffade jag på Alnarp på en kurs i trädgårdsterapi och intervjuade henne på skolan. David är en 65-årig man som arbetat med trädgårdsarbete i hela sitt liv. Honom intervjuade jag i hans hem. Olle är en 45-årig man som arbetar som konsult och som jag också intervjuade i hans hem. Erik är min före detta man som är 58 år och har arbetat som skogshuggare, lärare och nu arbetar med projekt som rör miljöfrågor. Jag var helt ovetande om detta träd då han under de år vi levte ihop aldrig pratat om det. Honom intervjuade jag i hans hem. Olle har jag valt bort då det under intervjun visade sig att han använde träd som vägvisare i sitt liv på ett mer allmänt sätt. Han hade inget specifikt träd, utan talade om utbyten av energier mellan människa och träd, vilket jag tyckte föll utanför ämnet. Alla intervjupersonerna gav sitt godkännande till en eventuell publicering av uppsatsen.

För och nackdelar

Att jag valt att intervjua både personer som är kända och okända ser jag som en utmaning då det både kan vara en nackdel och en fördel i en intervjusituation. Risken med att intervjua någon som man känner är att intervjun kan bli torftig och att saker och ting blir underförstådda. En annan risk med att intervjua någon man känner är att den andre lättare bekräftar det egna perspektivet. Vidare så kan motivationen påverkas i både positiv och negativ riktning. Jag var medveten om riskerna och har även valt att intervjua okända personer. Kvale (1997) säger att det är en ömtålig balans mellan det kognitiva kunskapssökandet och den mänskliga interaktionens etiska aspekter.

5. RESULTAT

5.1 Livsloppsberättelserna med tematisering

Alice tall

TRÄD I LIVSLOPPET - SAMMANFATTNING

Alice som idag är 22 år hade en tall som betytt och fortfarande betyder mycket i hennes liv. Hon fann den i skogen, en bit från hemmet, när hon var i sjuårsåldern. Det var en tall som stod lite kargt, lite högt, uppe på ett bergsparti som var avgränsat med vägar runtomkring. Bredvid tallen så fanns det lite småtallar och där fanns det också en naturlig eldstad. En bit ifrån tallen stod det ett spektakulärt träd som skulle kunna vara bra att bygga en koja i. Till den här platsen gick hon ofta med grannens hund när hon kom hem från skolan. Hon sprang runt i skogen med hunden tills dom blev trötta och trädet blev då centralpunkten där dom vilade sig. Själv klättrade hon upp i trädet och satt på sin favoritgren. Ibland somnade hon medan hunden låg nedanför och vilade. Som hon minns det så gjorde hon *”ingenting och det var det som var så bra”*. Hon betraktade området som sitt revir, ett *”ingenmansland”* som hon, när hon var liten, gick in för att erövra. Det var här hon lärde sig att klättra vilket hon senare har haft nytta av, när hon varit på sjön och klättrat i höga master. När hon ville vara ensam på båten så klättrade hon upp i masten. Sedan har hon fortsatt att återvända till trädet när hon vill vara för sig själv. Hon betraktar tallen som sin och tror inte att någon annan bryr sig om den då den inte är, som hon säger, något märkvärdigt träd. Här sitter hon fortfarande ibland och filosoferar eller skriver i sin anteckningsbok som hon alltid bär med sig, ifall hon skulle få någon bra idé. För henne symboliserar trädet trygghet.

FYSISKT OCH KROPPSLIGT I MILJÖUPPLEVANDET

Pilla bort barken

När hon var liten handlade det mycket om fysisk aktivitet på platsen runt trädet. Hon sprang runt på platsen och lekte med hunden för att sedan vila sig i trädet. Hon minns hur hon upplevde trädet som så stort och att det var svårt att få tag i den första grenen för att komma upp. Idag, som hon säger, når hon ju den där pinnen bara hon sätter upp handen. Det är lätt för henne att beskriva klykan som hon satt i och var hon hade fötterna placerade och hur hon lutade sig mot en ganska tjock kompakt gren. Sen satt hon där och gjorde ingenting, och som hon uttrycker det: *”försökte att undvika att råka peta bort... så där... små flisor på barken”*. Ibland hände det att hon eldade intill trädet och hon tyckte om att lukta rök när hon kom hem från skogen.

”Ja, jag vet nästan var varenda sten ligger där... jag var där jämt med henne. Sprang kors och tvärs över det där berget, hit och dit hela tiden”

IDENTITET-RELATION-SOCIALITET I MILJÖUPPLEVANDET

Speciell för mig

Hon gick nästan alltid ensam till sin tall, om inte hunden var med. Hunden störde inte. När hennes lillasyster får följa med, vid något tillfälle, blir hon arg på henne för att hon gör fel. Hon är inte tillräckligt aktsam om barken. När hon satt i tallen satt hon ganska högt upp och hon fick lite utsikt och lite mer kontroll på läget som hon uttrycker det. Dessutom stod ju tallen en bit från stigen så det var ingen risk att det skulle komma någon. Här fick hon vara ifred för omvärlden. Hon säger: *"Berg är inget speciellt för någon annan än mig."* När hon är i skogen vill hon inte träffa människor för om hon vill det så går hon hellre på krogen. Hon säger att hon upplevde platsen som trygg för att hon satt högt upp. I början, när hon var liten, var hon *"lite glad"* när hon lyckats ta sig upp då det var ganska svårt. Hon ville testa hur mycket hon tordes.

Tappa greppet

Hon säger att man blir modig av att klättra i träd, och stark tillägger hon. Dessutom säger hon att man tränar sin instinkt att *"hålla i sig"* genom att klättra i träd. Vidare säger hon att folk som inte tränat sin instinkt *"tappar greppet"*. Hon är rädd om sin tall och ser ogärna att någon gör någon åverkan på den. Helst vill hon ha den helt för sig själv och det är bra att den står mitt i skogen så ingen hittar dit.

Fighter

Hon tycker lite synd om tallar då de ofta får kämpa som hon säger. Att hon fastnat just för denna tall beror på att den är stor för att stå där den står, på sådan karg mark, och så är den bra att sitta i. Hon ser på tallen som en *"fighter"*

EXISTENTIELLT - SYMBOLISKT I MILJÖUPPLEVANDET

Träd är trygghet

För henne betyder trädet trygghet. Hon ser träden som något stabilt som har stått på en plats i flera hundra år och kommer att stå kvar tills någon människa hugger ned det. Hon menar att om det dör så kommer det ändå att stå kvar väldigt länge. För henne är trädet en symbol för trygghet.

"Trygghet tror jag... det är något stabilt som har stått där flera hundra år och kommer att stå där tills någon människa hugger ner det"

Barbros pilar

TRÄD I LIVSLOPPET - SAMMANFATTNING

Barbro är en 59-årig kvinna som är uppvuxen på landet. Familjen hade en gård långt ute i mörka granskogen. Hon minns att de hade en syrenberså och en rönn som hon klättrade i som barn. Men det som har gjort starkast intryck på henne är de tårpilar som har följt

henne genom livet som vuxen. När hon bodde i Chile 1973, där hon stannade i tre år, fäste hon sig vid en stor tårpil som fanns i utkanten på tomten. I trädgården fanns många andra träd och bla. ett aprikosträd och en mur där hon lade aprikoserna på tork. Tårpilen var som en koja och därinne hade hon sina trädgårdsmöbler. Den fungerade som en uteplats. Platsen blev en samlingspunkt där hon ensam, med sin sambo, med sina hundar eller med sina vänner sökte avkoppling och svalka. Senare flyttade hon till ett radhus i Sverige där det fanns en stor tårpil på hörnan utanför tomten. Tårpilen var en av anledningarna till att hon valde just den bostaden. Där bodde hon i 25 år till år 2002. Den stod där i sin hörna och hälsade henne välkommen hem när hon varit ute på sina flygresor världen över. Den pilen blev en katastrof för henne. Det blev en maktkamp om tårpilen då bostadsrättsföreningen ville ta bort den då den, som de hävdade, förstörde vattenledningssystemet. Dock visade det sig i efterhand att den var oskyldig till detta. När sedan grannen sågade ner tårpilen, utan hennes vetskap, blev hon så upprörd och kränkt så att hon inte kunde bo kvar på stället. Nu har hon flyttat till ett eget hus där tårpilarna på tomten vid strandkanten är av central betydelse. Det går ut en smal landtunga och där finns en speciell pil som täcker hela den udden. Där kan hon sitta på de grova grenarna som sträcker sig ut över vattnet och där kan hon simma runt de skira hängande grenarna med vetskapen om att träden är naturskyddade. Ingen får såga ner dem. Hon planerar att göra en flytbrygga invid den så att hon kan sitta under en tårpil igen.

FYSISKT OCH KROPPSLIGT I MILJÖUPPLEVANDET

Oas med ljus och svalka

Hon beskriver den skira ljusgröna färgen och hur ljuset silar igenom de långa hängande grenarna med små knoppar. Pilen var skyddad för insyn, som en lövkoja, då den bara hade en öppning. Men under den blev det som en liten oas med vackert ljus och svalka. Tårpilens blad susade på ett speciellt sätt och hon kunde höra vattnet som flöt i bäcken bredvid. *'Och jag tror att det var det här att...det var så länge grönt... den där färgen... den väldigt skira ljusgröna färgen.. som jag tycker om'* Hennes andra tårpil var en tårpil som man *'gick under'*, som hon uttrycker det. När det gäller hennes nuvarande tårpil så njuter hon av att sitta under dess hängande grenverk eller att klättra ut på dess liggande stammar som sträcker sig ut över vattenytan.

IDENTITET-RELATION-SOCIALITET I MILJÖUPPLEVANDET

Tårpilar hälsar henne välkommet hem

Hon återkommer flera gånger till sin kärlek för tårpilen som hon menar berör henne på ett djupare plan. Varje pil som kommer i hennes väg lägger hon märke till. Hon satt ofta ensam och läste, mediterade eller bara njöt under sin första tårpil i Chile. Ofta var hundarna med då de också sökte skugga i det varma klimatet. Hon säger att den slingrade sig och att den såg ut som en frisyra med stam. Den var jättegammal och såg nästan lite monstruös ut. Pil nummer två var en pil som alla i bostadsområdet kunde njuta av. Den stod där i sin hörna när hon kom hem från sina flygresor, och väntade på henne. Hon tittade på den när hon kom och gick eller hämtade posten. Det var också den pilen som

har berört henne mest och väckt de starkaste känslorna. Hennes senaste tårpilar vid vattnet är helt orörda och dom är hon rädd om. Hon säger att ingen har gjort något vid dem och ingen ska få röra dem heller då de är naturskyddade.

Kampen för tårpilen

Hon beskriver sin förkärlek för tårpilen som träd. Vi hittar den inte i boken om träd och hon säger att det är tur att hon värnar om den för det är tydligen bara hon som bryr sig om pilarna. Men hon säger att hon ”jämförde” aldrig sina pilar. Det blev en maktkamp om tårpil nummer två. Hon kämpade och pratade på ett bostadsrättsmöte och skrev en skrivelse för att pilen skulle få vara kvar. När grannen sågade ner den utan att informera henne blev hon både arg och besviken över vad han gjort mot hennes tårpil. Det kan hon än idag inte förlåta honom för, och pilen var ju ”oskyldig” till allt detta. . Sen hade också bostadsrättsföreningen en kompost som inte fungerade. Hon tyckte att det inte fanns någon känsla för naturen och för det som växte. Om man hade en gräsmatta så skulle man bygga en dansbana över den och hade man ett träd så skulle man fram med motorsågen.

Motorsågsmassaker hemma i gränden

När hon kom hem, en natt, från en resa till Milano såg hon att någonting var fel. Hon beskriver det så här: ”... det var något som var konstigt... där i mörkret på natten... och jag såg ju vad som hänt när jag kom in i gränden. Min pil... och jag kunde nästan inte sova... och... jag bara kände... dom hade sågat ner mig...”. Än idag när hon pratar om händelsen så blir hon arg igen. Hon upplevde det som en motorsågsmassaker som dessutom kom från grannen.

EXISTENTIELLT - SYMBOLISKT I MILJÖUPPLEVANDET

Pilen som symbol för obändighet och livskraft

Barbro ser pilen som en symbol för livskraft. En symbol för det som lever och växer och aldrig ger sig. Hon beskriver deras förmåga att skjuta nya skott, att dom är sega och att man kan göra mycket av dem. Och skulle dom blåsa omkull så fortsätter dom att växa liggande. Ja, hon är övertygad om att dom fortsätter att växa även om man sågat ner dem. När pilen hade sågats ned fortsätter hon kämpa genom att försöka sätta ner kvistar i jorden och hoppas på att de ska ta sig och att det ska bli ett nytt träd. Hon säger: ”... men när det var nedsågat så försökte jag... liksom... då gick jag dit och stack ner pilkvistar i jorden där det hade varit... det ska upp ett nytt här”. Händelsen påverkade henne så mycket så att det blev en bidragande orsak till att hon inte kunde bo kvar i området. Där fanns ju ingen känsla för naturen.

Carinas ek, äppelträd och tall

TRÄD I LIVSLOPPET - SAMMANFATTNING

Carina är en 55-årig kvinna som har tre träd som varit betydelsefulla i hennes liv. När jag frågade henne om träd så kom hon på att hon alltid haft ett träd. Det träd som betytt mest för henne är barndomens klätterek hemma vid föräldrahemmet. Hon minns den som sin egen och att hon ogärna såg att någon annan vistades där. Där fanns fåglar och ekorrar som kilade upp och ner i trädet och hon kunde mata dem i handen. Där tillbringade hon en stor del av sin barndom med att hänga i knäveck på en speciell gren. Eken stod så nära huset så att hon kunde se verandan uppifrån trädet. Det var där som hon tror att hon utvecklade sitt sinne för rörelse, balans och koordination som hon senare haft nytta av i olika idrottsaktiviteter. Hon minns också sin egen familjs äppelträd som hon planterade och som hon sedan följde genom åren genom årstidernas växlingar från blomning till frukt och skörd. Hon minns svårigheten att beskära detta träd då hon var rädd för att skada det. Hon minns också att grannen hade en vacker tall som hon brukade titta på tills han sågade ner den en dag, till Carinas stora besvikelse. För knappt ett år sedan råkade hon ut för en cykelolycka och var riktigt illa däran. Hon fann att hon mådde bättre när hon gick ut och satte sig i en vilstol ute på landet. Så småningom började hon gå promenader i skogen där hon bott med sin familj i 25 år. Hon kände att naturen gjorde henne gott och det var då som hon fann den tall som hon än idag besöker. Den har hjälpt henne att hitta tillbaka efter olyckan och till det trädet går hon fortfarande för att hämta kraft, när hon behöver det. Den relationen kan närmast beskrivas som en förälskelse.

FYSISKT OCH KROPPSLIGT I MILJÖUPPLEVANDET

Lukt och känsla

Barndomens klätterek var det trädet på tomten som var mest behagligt att klättra i och som stod närmast huset. Hon kan se trädet framför sig och minns precis hur favoritgrenen såg ut. Den stack ut väldigt vågrätt och den var så perfekt att hänga i knäveck i. Det var också oftast den grenen som hon satt på. Hennes egen beskrivning: *‘Jag satt där... hängde i knäveck... jag lekte helt enkelt i den... men just och klättra... att man övade upp den här... jag kan komma ihåg hur jag fick dom andra grenarna i huvet när man klättrar och hur jag modererade huvet efter för och komma upp stadigt så... och så hålla sig hela tiden i stammen så... så jag inte skulle ramla trilla ner’*. Det primära var att klättra och sitta och som hon säger att hon fick vara där och *‘härja’*. Det är många år sedan som hon säger *‘hängde och flängde’* i eken men ju mer hon tänker på den ju mer kan hon känna lukten och känna hur det kändes.

Vackert och sinnligt

Äppelträdet var för henne mer estetiskt och det trädet hade hon inte samma fysiska relation till som med eken och hennes nuvarande tall. Hon var inte tvungen att ta i det på samma sätt som hon gjorde när hon var liten, och som hon nu gör igen med sitt nya träd. Hon säger att det blommade något så otroligt vackert från fönstret på andra våningen. Så

det enda hon såg från fönstret på våren så var det den här underbara blomningen. Hennes ord; ”... och så gå ut på den daggiga morgonen med spindelväv och plocka ett äpple”

Kinden mot barken

Sitt nuvarande träd, en tall som hon ofta gick till efter olyckan, och fortfarande går till har hon nära fysisk kontakt med då hon lägger armarna runt det, kramar och tittar upp i kronan. Hon beskriver: ”... och så lägger jag kinden mot barken... det är lite strävt så men just den känslan”.

IDENTITET-RELATION-SOCIALITET I MILJÖUPPLEVANDET

Barndomslycka

Alla visste om att klättereken var hennes och hon var nästan alltid ensam där. Ibland ville hennes syster vara med och hon minns att hon inte gillade det. Hon beskriver det som ett väldigt speciellt förhållande och att hon var rädd att någon skulle förstöra hennes träd. Den var som en lekkompis och hon beskriver det så här: ”Den klättereken... åh... den var så speciell... den var inte så hög... så den var så lagom för mig när jag var barn och klättra upp i den... så den kunde jag klättra upp i toppen... och den känslan av... eh... omhuldande liksom... barndomslycka som det var att vara i den eken... det går liksom inte att beskriva.

Koll på allt

Det var lite möda för henne att komma upp och hon blev stolt när hon klarat det. Hon minns också att hon ibland var lite rädd och att det kittlade lite i magen när hon tittade ner. Men ändå minns hon att hon var väldigt nöjd och väldigt glad när hon var där. Uppifrån eken hade hon koll på allt. Hon såg vilka som gick in och ut ur huset och vilka som kom på vägen. Ingen såg henne om de inte lyfte blicken.

Liten blir stor

Eken blev aldrig större vilket kanske berodde på att den växte där det var lite berg och mossa. Det blev lättare och lättare för henne att ta sig upp. Hon säger att den växte ju aldrig ifrån mig utan det var snarare jag som blev för stor för eken’. Hon vågar inte tänka på vad som skulle ha hänt om någon sågat ner den. Hon säger: ”Ja, som en kompis som en trygghet. ja jag vet inte vad som skulle hänt om dom sågat ner den...jag hade blivit fullkomligt förtvivlad...”. För bara några år sedan skulle mamma såga ner några grenar i trädet och det gillade hon inte. För ett par år sedan såldes det huset, som då var ett sommarhus, och sedan dess har hon inte velat åka dit. Hon vill inte veta vad som hänt med trädet då det skulle vara alldeles för smärtsamt.

Vara rädd om

När hon blev vuxen och bildade egen familj planterade hon äppelträdet som hon sedan följde under 25 år. Det blev mycket stort och bar rikt med frukt som familjen delade med rådjur och älgar. Hon var så fäst vid det äppelträdet vilket gjorde att hon hade svårt att beskära det. Först gjorde hennes svärfar det och det gjorde så ont i henne för att han tog så mycket. Sen hade hon en tjej som kom och gjorde det och hon sade likadant som

Carina: ”... att vi kan inte ta det så hårt så det gråter och blir lesset och chockat så. utan vi fick ta det väldigt försiktigt”. När det gäller hennes nuvarande träd, tallen så säger hon att den ger henne kraft och att hon närmast kan likna deras relation vid en förälskelse men att det är en lugnare lyckligare känsla.

EXISTENTIELLT - SYMBOLISKT I MILJÖUPPLEVANDET

Alltid funnits

Klättereken har alltid funnits i hennes liv och hon kan inte säga när det började. Så länge hon kan minnas att hon varit på platsen så länge kan hon minnas att hon varit i eken. För henne är den en symbol för barndoms hemmet och barndomslycka. Äppelträdet var centralt i hennes egen trädgård och hon följde årstidsväxlingarna i det. Det fanns en trygghet förknippat med trädet under alla de 25 åren som familjen bodde där. Den nuvarande tallen är tjock och kraftig och har gett, och ger henne styrka när hon behöver det. När hon kramar sin tall så känner hon sig ett med naturen.

Davids päronträd

TRÄD I LIVSLOPPET - SAMMANFATTNING

David är en 65-årig man som har träffat på många träd i sitt liv då han är uppfödd i en trädgårdsmästarfamilj och själv arbetat med trädgård. Men det träd som etsat sig fast starkast i hans minne, och som har påverkat honom mest, är hans barndoms päronträd hemma i mors och fars trädgård. Familjen bodde i ett villaområde i utkanten av centrala Malmö och hade en välskött tomt på ca 1200 m². Far var trädgårdsanläggare så de hade en mycket välskött trädgård med många fruktträd, perenna växter och grönsaker i långa raka rader. Med dåtidens mått så tror han att trädgården var rätt så intressant. Han föddes i huset och under de tolv år som familjen bodde där var det stora päronträdet samlingspunkten i trädgården. Han minns att far hängde upp en gunga i trädet och att det var en go' känsla förknippat med det. Ett av de starkaste minnena är att mor hängde ut kanariefågeln på en gren i päronträdet. Där satt den i sin bur under sommardagarna och togs in på kvällarna. Han minns hur mysigt det var och hur den sjöng emellanåt. Familjen hade sina trädgårdsmöbler invid trädet i en ligusterberså och där samlades man under den ljusa årstiden. Han minns mors lingonpäron och hur han hjälpte henne med att lyfta upp den stora kitteln på spisen. Själv satt han ofta i det stora päronträdet. Så fort han blev så stor att han själv kunde ta sig upp i det, med hjälp av en stege, så blev det hans favoritställe i trädgården.

Han beskriver den känslan: ”du vet känslan att komma upp... man är mäktig liksom... man är stor... man är kungen däruppe... alla andra är därnere... ja men det är ju en skön känsla”

Här föddes han och bodde tills han var tolv år då familjen flyttade till ett radhus helt utan träd. Han har inget minne av att han saknade sitt päronträd. Det låg en stor park intill det

nya huset och där hade han sina kompisar. Senare i livet när han fick egen familj planterade han ett Gudaträd. Han minns hur upprörd han blev när sonen bröt grenar från trädet för att bättre kunna se ut över planket. Sitt päronträd har han aldrig återsett men Gudaträdet har han nyligen åkt förbi. Han konstaterar att idag är det trädet helt enormt.

FYSISKT OCH KROPPSLIGT I MILJÖUPPLEVANDET

En go känsla

David beskriver hur han hämtade stegen i förrådet och klättrade upp i trädet och hur han sen satt där. Han klättrade upp på grenarna men inte så högt så att han såg över trädet men så han såg genom grenverket. Det var ett jättestort härligt päronträd som hans far hade fäst en gunga i vilket gav en go känsla. Han säger att han är ingen filosof utan att han är så konkret. Han kunde se fågeln i sin bur och höra den sjunga ibland vilket han tyckte var jättemysigt. Sen var det spännande att sitta i ett träd som bar frukt

IDENTITET-RELATION-SOCIALITET I MILJÖUPPLEVANDET

Vara kung

Ibland var det många kompisar som hängde i päronträdet och ibland var han ensam. Han minns hur han ibland sade till någon kompis: *"nä du får inte komma upp idag... du får inte vara med... så där som barn är"*. Och där satt han och tyckte att han var kung och eftersom han var högt uppe så var han jättekung.

Ligusterbersån och inkokta päron

Han kan se trädgårdsmöblemanget, gungan och stolarna framför sig och hur dom satt där och fikade. Stora syster, som var damfrisörska, brukade klippa honom i bersån. Varje gång det gjorde ont fick han en tablett, och det gjorde ont många gånger. Han minns hur mor var så duktig på att sylta och safta och hur hon gjorde lingonpäron. Far var noga med att beskära träden men päronträdet var uppvuxet och behövde, som tur var, bara en finputs ibland.

EXISTENTIELLT - SYMBOLISKT I MILJÖUPPLEVANDET

Vårdträd

Det fanns många andra träd i hela trädgården och många fruktträd. Men det var just päronträdet som blev det viktigaste för honom. Det var inget vårdträd från början men då det fick en så central betydelse så blev det ett vårdträd för familjen. Han har inte återsett barndomens päronträd men säger längtansfullt: *"... det har liksom följt mig...jag kan tänka på det... när man sitter ibland...vad mysigt det var liksom"*.

Eriks ek

TRÄD I LIVSLOPPET - SAMMANFATTNING

Erik är 59 år och berättar om en ek som kom in i tidigt i hans liv och som finns med fortfarande. När han var nio år flyttade familjen till ett litet torpställe ute på landet. De hade kor och odlade potatis. Torpet var beläget i en skogsbacke och låg ganska fint i söderläge omgivet av åkrar och skog. Det var barrskog bakom huset och runt kåken fanns stora lindar. Om man stod på förstutrappan och tittade söderut så kunde man se en landsväg till höger och rakt fram fanns lite hagmark med odlad mark runtom. I hagmarken fanns det små bergsknallar som stack upp, en oxel, en och annan enbuske och ett stenröse. I en öppen del av området stod en stor ek. Eken dominerade i stort sett blickfånget från huset. De vuxna talade om hur vacker den var och hur mycket den betydde för landskapsbilden. Men för Erik kom den att betyda mer än så. Han inledde en nära och djup relation med eken som varade i tolv år. I eken tillbringade han mycket tid under sin barndom och ungdom genom att sitta och "bara va", dingla med benen och göra ingenting. 1969 kom en förödande storm som fällde eken och som förde med sig stora förändringar både på det individuella planet och i bygden. Han uttrycker det så här "... hela stället ... inte bara hagmarken utan hela torpstället och hela socknen tappade någon form av värde... kvalitet för mig... när den dansade i backen". Han var då 22 år och började strax efter stormen sin debut som skogshuggare med att röja stormfälld skog.

FYSISKT OCH KROPPSLIGT I MILJÖUPPLEVANDET

Gigantisk och trygg

Erik upplevde eken som stor från allra första början. Han tyckte den var 'gigantisk'. Han minns inte första gången när han upptäckte den men då den var så dominerande i landskapet var den omöjlig att inte lägga märke till. För honom räckte det inte med att betrakta trädet på avstånd utan han ville upp i det. Han säger: "hittar man ett bra träd så vill man ju upp i det... i alla fall som barn så räcker det inte med att betrakta saker och ting". Skogen runt omkring var för stor och respektingivande för honom i början men hagmarken med eken kändes som en trygg plats. Eken blev en naturlig plats i tillvaron dit han gärna återvände. Han strosade omkring, såsom barn gör och så hamnade han där och så klättrade han upp i den.

Säkra grepp över skrovliga ytor i trädets krona

Han kommer inte ihåg hur det gick till exakt att klättra upp första gången då eken var mycket stor. Det var högt upp till första förgreningen och dessa grenar var också grova. Han beskriver hur han svingade sig upp i trädet med hjälp av knaggligheter, utsprång och utskott på stammen, som han kunde sätta fötterna på, Sen fick han tag i någon gren och kom upp till första förgreningen. Han fann en säker väg upp i trädet. Vidare kan han minnas känslan av hur eken kändes mot huden och hur det kändes att greppa i grenarna och känslan för hur mycket han kunde lita på ett grepp med foten för att ta ett kliv upp. "Det var en fantastisk utsikt upp genom de här valven... trädkronorna... man kunde ju alla grenar och dess formationer... en del var farliga... en del var lätta på nåt sätt... en

del gick inte att närma sig... klättra ut på eller gå upp på... det var för farligt... dom var oantastliga... andra var snälla på nåt sätt... dom kunde man hasa sig ut på... gå på och hänga p...” Han har inget minne av att han tog sig ner på samma sätt som han klättrade upp. Däremot minns han hur han med hjälp av smalare grenar gick armgång. När han kommit tillräckligt långt ut så böjde grenarna ner sig lagom mycket för att han skulle kunna hänga där och dingla och sen släppte han taget och kom ner till marken utan att det vart för lång väg. Han vet också vad ekvirke luktar men det är inte den doften han minns från den levande eken utan: ”*då är det mera bladen som luktar*”.

IDENTITET-RELATION-SOCIALITET I MILJÖUPPLEVANDET

”Bara vara” – uppslukad och oåtkomlig

Sen letade han upp ett bra ställe att sitta på i en bekväm position där han fick en bra överblick över vad som hände i eken och runtomkring. Han har inget minne av att han gjorde något särskilt i trädet utan han som han uttrycker det: ”*Man bara va´ där på något sätt... satt och dingla med bena och gjorde ingenting.*” Årstiden hade en viss betydelse för hur mycket han vistades i eken. När eken var avlövad syntes han ju bättre utifrån än när den bar löv. Men då den var ’*påklädd*’ ordentligt då var han ’*helt uppslukad*’ i den och blev ett med den utifrån omgivningens perspektiv. Han pratar ofta om att han inte ville synas och därmed riskera att bli störd. Det sociala samspelet med omgivningen handlade mer om att ha överblick och kontroll. Erik har inga starka minnen av att han var där med andra barn utan eken var i huvudsak ett ställe dit han gick ensam för att få vara för sig själv. Han säger: ... *som man gick och titta till och inte prata med men hade nån form av relation till under årstidens växlingar... i princip kunde man lita på att allt var sig likt*’. Han kommer ihåg att han hade en kompis som var med vid några tillfällen och som han uttrycker det: ”*blev upphöjd till att vara med där*”.

Fri, trygg och oantastlig

Han gick gärna till eken då han upplevde eken och platsen för eken som en trygghet i tillvaron. Vidare säger han att platsen var ett unikt ställe som var helt utan konkurrens och att eken var ’*outstanding*’ i sin ’*splendid isolation*’. Platsen var en del av vardagen och den fanns med som en röd tråd genom hans uppväxt från nio års ålder till 22 års ålder. När han lyckats ta sig upp i eken var han väldigt nöjd och det infann sig någon slags känsla av ”*behärskning*”. Han var ”*inkognito*”, som han uttrycker det. Han talar om att det gav en slags frihetskänsla att vara i eken och att han tyckte att han behärskade hela området utifrån en position där han var ’*oantastlig*’ eftersom han ’*syntes ju inte ens*’. Det var en egen värld eller en ”*egensinnig värld*” som han beskriver det, i kombination med den överblick som miljön erbjöd. När han gick dit kunde han lita på att allt var sig likt.

Eken som central gestalt med mänskliga drag

Eken var en slags centralgestalt i miljön. Den var en auktoritet som han närmade sig med viss respekt men också ett ’*väsen*’ som han hälsade på som en gammal god vän ’. Han minns: ”... *som man gick och titta till och inte prata med men hade nån form av relation till under årstidens växlingar...*”. Han upplevde inte att han gick till sin ek av någon slags plikt-känsla utan mer utifrån ekens attraktionskraft och av ett eget behov. Det hade ett

diffust egenvärde att finnas i den miljön, som han uttrycker det, och han ville dit för sin egen skull. Eken utstrålade någon slags ”auktoritet” i kraft av både sin ålder och sin storlek men han upplevde inte relationen som *jämlig*. Eken hade en *djävla integritet* som han uttrycker det så samspelet var inte på lika villkor utan han underordnade sig rätt och slätt den auktoritet som stället hade eller eken krävde, på sitt lågmälda sätt. Han beskriver känslan av att: ”man *kanske skulle ta en sväng till eken*” och han upplevde eken nästan som en gammal god vän. Han beskriver relationen som en relation fri från pliktkänsla och dåligt samvete och den hade en attraktionskraft i sig. Han ger eken mänskliga drag när han berättar om sin respekt för den. Han upplevde den mäktig och stor och han ville inte kreta, spika eller bygga koja i den. Att kreta i den hade varit som att ”*svära i kyrkan*” och den var redan en koja med alla sina platser och sitt lummiga grenverk. Han säger att det var inte lämpligt att våldföra sig på den på något sätt och att han instinktivt kände att: ”*här gäller det att uppföra sig*”. Vidare beskriver han hur eken hade passerat den primitiva fasen att den ville växa och bli stor. Han kunde inte se någon strävan hos den efter att bli större utan eken den överlevde bara. ’*Den hade nog med sitt*’ som han uttrycker det. Han utvecklade en relation till eken som var annorlunda än den han hade till människorna runtomkring. Han funderar: ”*Det måste ju ha varit så att den förmedlade något annat än vad människorna i ens omgivning lyckades förmedla... annars skulle den ju inte haft den attraktionskraften... utan den levererade nån slags kvalitet i tillvaron.*” Eken får rent mänskliga drag när han pratar om den som ’påklädd’, hur den ’*dansade*’ i backen och att den låg där ’*som ett lik*’.

EXISTENTIELLT - SYMBOLISKT I MILJÖUPPLEVANDET

Eken som navelsträng mellan det förflutna och framtiden

Eken hörde ihop med torpstället och betydde mycket för landskapsbilden. Den dominerade hagmarksbacken och den dominerade blickfånget från huset där den stod. I hans föreställningsvärld så hade den alltid funnits bakåt i tiden hur länge som helst och skulle också alltid stå där. Platsen med eken var en del av vardagen och det gick som en röd tråd genom hans uppväxt från nio års ålder tills han flyttade hemifrån. Han beskriver den som en fysisk miljö men säger samtidigt att den skulle inte ha haft det värdet om det inte också hade varit en andlig miljö som var väldigt speciell. Med hans egna ord: ”*som inte bara kan förklaras av att den var vacker... den var stor och den var gammal... det fanns nån slags andlighet i vistelsen där... det var som att vara i kyrkan*”. Han kan inte påminna sig om att han satt där och ägnade sig åt några filosofiska tankar men han upplevde en slags frihetskänsla att titta upp i trädkronorna och se himlen. Det var en speciell upplevelse då den här eken hade ett sådant valv över så det blev som en egen värld för sig. : ”*Ja alltså andlighet hänger ihop på nåt sätt med oändlighet... sammanhang... ja nånting större... även om det är en väldigt liten värld på nåt sätt va... så är det nån slags navelsträng... och eken var ju en navelsträng både till det förflutna och till vad jag antog en framtid.*”

Katastrofen: Trädet får en ovärdig död

I Allhelgonahelgen 1969 när landskapet drabbades av en förödande storm så föll eken. I hans perspektiv upplevdes ekens fall som en smärre katastrof. Han beskriver känslan: *"Åh det är klart att det inte var någon katastrof egentligen men det var nåt slags själsligt trauma att den hade dukat under... det uppstod ett tomrum och någon form av sorg för den had..."* Sedan blev eken liggande och han var upprörd över att man inte tog hand om den och lät den komma till nytta för då hade det hela inte känts lika meningslöst: *'... som att den låg på backen som ett djävla lik'*. Han säger att han kanske hade kunnat acceptera det inträffade om omgivningen hade hanterat saken på ett värdigare sätt. Han har heller aldrig tänkt på det som om det var nåt slags "svek", att den var ihålig inuti. Det var inte *"ekens fel"* att den var som en maräng inuti utan det var stormens fel. Han ville att den skulle behandlas *"värdigt"* och att man skulle ta tillvara den på något sätt vilket han också gjorde genom att ta med sig bitar från den som han burit med sig genom livet. Han uttrycker med egna ord hur han ser på eken idag: *"... men för mig kommer ju eken alltid att vara den stående eken... i min bild... det allra viktigaste är vad eken kunde leverera till mig under den period då jag behövde den"*.

Barndomens slut

Avslutningsvis säger Erik att ekens fall blev en början på en massa förändringar i tillvaron som gjorde att ingenting blev sig likt längre vare sig på det individuella planet eller i hela socknen. Han upplevde att det fanns någon slags andlighet över eken och platsen. Och det var inte bara den platsen utan hela torpstället och hela socknen som tappade någon form av värde eller kvalitet för honom när den föll. Han är uppfödd med någon slags tro att det som finns ute i naturen är oändligt och evigt. Eken hade varit en bastion i tillvaron så när stormen knäckte den så var det nästan som ett tecken att han skulle *"kapa trossarna"* med sitt gamla liv. På nåt sätt var det som om dom barnsliga illusionerna som han var uppväxt med togs ifrån honom en efter en på nåt sätt med *"insikten om både ditten och datten"* och att han skulle försörja sig, att han borde utbilda sig och vad det nu var för någonting, som han uttrycker det... och så damp eken i backen också. Det var ju som om ödet tog en ny riktning för honom för den hade ju representerat någonting som var förknippat med odödlighet.

"Och den där stormen -69 var på nåt sätt startskottet för den processen. och ekens fall fick i det perspektivet nåt slags symbolvärde.. när eken inte längre stod upp då förföll hela trakten"

Stormen hade en förödande effekt som sammanföll med i vilken fas i livet han var med sig själv och på något sätt blev det så att stormen blev början på en massa förändringar i tillvaron som gjorde att ingenting blev sig likt längre och gamla värden försvann. Han upplevde att det blev början till en process som fortsätter än idag. Kort efter detta så blev det ett regimskifte på godset och man började lägga ner en massa gårdar. Man slog ihop två gårdar och sålde korna och gjorde sig av med folk. Händelsen sammanföll med en väldig förändring i bygden. Man började bli stentuff när det gällde skogsbruket. Och utifrån det gamla skogsbruket när man med varsam hand avverkade så började man med stora kalhyggen och med att plantera igen hagmarker Han vill helst inte åka dit idag men om han åker genom landskapet då kan han bara se det som försummat och förslummat: *'I*

alla fall tänkte jag så att för mig vart det inte bara eken, hagmarkssnutten som den stod på utan hela stället där vi levde tappade en del av sin själ... Den var på nåt sätt... i mitt begränsade barndomsperspektiv så var det någon form av symbol för ... något slags adelsmärke eller symbol för stället... Hagtorp var Hagtorp och så eken... det var som Hagtorp ramlat ner i går 'sgårdsserien'

6. ANALYS

6.1 Träden från barndomen känns mest

När jag frågade mina intervjupersoner om ett specifikt träd, och dess betydelse i deras liv, så svarade alla utom Barbro att det var ett träd som fanns i deras barndom. Visst kommer Barbro ihåg barndomens rönn, som hon klättrade i, men det är pilarna som följt henne genom livet som betytt allra mest. Alla var uppväxta på landet utom David som växte upp i en stad med villaträdgård. Det kanske är så att om man är uppfödd på landet i Sverige och sedan flyttar till ett främmande land så blir behovet av en anknytning till natur extra starkt (Nordström 2005). I detta fall, blev pilen mer betydelsefull än barndomens rönn. Proshansky, (1983) säger att funktionen för en plats är att frambringa en känsla av tillhörighet och anknytning. Kanske tårpilen i Chile var en viktig ingrediens för att hon skulle finna en ny platsidentitet. Den kanske appellerade till någonting från barndomen? För de andra intervjupersonerna är det de träd som fanns i barndomen som betytt mest. David hade träffat på många träd som han fattat tycke för men det var päronträdet hemma hos mor och far som han hade haft en relation till. Carina säger att hennes klätterek betytt mest eftersom hon levt med den i så många år. Sebba (1991) skriver om vuxna och deras barndomsminnen och hur de vuxna till skillnad från barn minns utomhusleken allra bäst. Enligt Mårtensson (2004) utvecklas barn genom kontakt med sin fysiska miljö och enligt Sebba (1991) etsar sig dessa fysiska och sinnliga upplevelser fast i minnet. Dessa band är starka vilket kanske kan förklara de starka fysiska miljöminnen som intervjupersonerna beskrev: ...' *kan känna lukten och känna hur det kändes*'.

6.2 Förankring till en plats via träd

Lynch (1988) talar om olika orienteringspunkter eller trygghetssymboler i tillvaron som vi tar fasta på och som är viktiga för en känslomässig trygghet. När Erik kom cyklande över krönet efter stormens framfart, den punkt där han slutade att trampa för att sen rulla ända hem, då kunde han se eken som ett landmärke i landskapet. Eken talade om att: "här börjar hemma" och blir ett stöd i hans meningsskapande (Werner 1991, Andersson 1993). Eken blev ett igenkänningstecken, en yta mellan två verkligheter nämligen den yttre synliga och den inre osynliga. När Barbro kommer hem från sina resor världen över så står hennes pil nummer två som ett landmärke mellan husen och förankrar henne vid platsen. Likaså blev Carinas klätterek en del av barndomshemmet och en del av henne själv. Alla visste, som hon säger att det var Carinas klätterek. För Alice var tallen högst uppe på berget hennes centrala punkt varifrån hon gjorde sina utforskningar. För David blev päronträdet hans landmärke i den välskötta trädgården och kring detta träd kretsar

familjelivet (Werner 1991). David hade mycket att berätta om det som hände kring päronträdet. Om det finns en personlig historia kring tingen på platsen så bidrar det till en platsidentitet och en platsförankring (Giuliana 2005, Nordström 1986).

Erik var nio år då familjen flyttade till ett nytt torpställe och Alice var fem år då hennes familj bröt upp från ett lantbruk med djur och flyttade till en by ute på landet. Från att ha varit tryggt förankrade i välbekanta sammanhang med människor och natur ute på landet, var det dags för dem att söka en ny identitet och att finna sig tillrätta i de nya miljöerna. Att känna tillhörighet och att känna igen sig på en plats är viktigt för tryggheten (Skantze 1996, Nordström 1986, Giuliani 2003). Att både Erik och Alice flyttade från ett lantställe till ett annat bidrog säkert till att det ändå blev lättare och mindre distanserat än om de hade bott i en stadsmiljö tidigare (Nordström, & Mårtensson, 2001). Den fysiska miljön var säkert bekant på ett djupare upplevelseplan (Werner, 1991). Att känna sig trygg på en plats är av central betydelse för att en ny platsförankring och starka känslomässiga band ska knytas (Giuliani 2003). Det finns en skillnad i barns förhållningssätt till fysisk miljö mellan barn uppväxta på landet och i staden (Nordström, M. & Mårtensson, F. (2001). Och här kom tallen och eken in i bilden. Att vara ute i naturen och att klättra i träd var ingen ny företeelse för vare sig Alice eller Erik och det fanns säkert likheter i form av träd, skog och djur (Nordström 1986). När Barbro flyttade från Chile till sin andra pil i radhusområdet så blev pilen en avgörande faktor när hon bestämde sig för huset. Pilen blev en förbindelselänk till hennes tidigare erfarenheter (Nordström 1986).

6.3 Skapa sig egna platser

Barn har ett stort behov av att hitta och skapa egna platser och att i takt med sin åldersutveckling successivt röra sig längre och längre bort från hemmet (Kylin 2004). Carinas ek och Davids päronträd fanns med från början i deras liv. Träden stod nära husen och de gjorde dem till sina egna platser och klättrade upp i dem så fort de blev stora nog att klara av det. Mårtensson (2004) skriver om hur barnen väljer sina platser som de leker på under förutsättning är att miljön är tillräckligt trygg så att dom också kan känna en rörelsefrihet. Vidare skriver hon om vikten av att det finns något i miljön att springa mot. Miljön måste uppfattas som spännande och ha en attraktionskraft för att uppmuntra barnen till fysisk aktivitet. Alice, som från början var van att vara i skogen med sina syskon hittade sitt träd någon kilometer från hemmet. Hon tog med sig hunden när hon utforskade sin plats, vilket kanske bidrog till att hon vågade gå så pass långt från hemmet. För Erik räckte det inte med att betrakta eken från köksfönstret eller förstutrappan. Han måste dit och han skulle upp i den vilket han också klarade av. Eken blev en trygg och attraktiv plats för honom. Den låg så pass nära hemmet så att han lätt kunde ta sig dit själv och tillräckligt långt ifrån för att han skulle känna sig fri och oberoende. Enligt (Sommer 2003) så är det vanligt att barn ser skogen som en otrygg plats medan ett individuellt träd inger trygghet. Här kunde han vara utan att synas. Barbro var vuxen när den första pilen kom in i hennes liv. Hon hittade sin ”pilkoja” i trädgården i Chile. Där skapade hon sig en plats för avkoppling och vila. Där fann hon svalka med silande ljus genom skir grönska. Hon hörde vattnet och hon kunde lägga aprikoserna på tork på muren. Norberg-Schulz (1976) skriver i fenomenet plats att en plats är summan

av de konkreta tingen som ger en viss miljökaraktär och som också är platsens väsen "genius loci". På det sättet skulle pilkojan kunna ses som en magisk plats dvs. en plats med själ då hon upplevde att det fanns en frid där som smittade av sig på hennes inre. Werner (1998) beskriver det som en plats som berör på ett djupt personligt plan. Även vuxna skapar sig egna platser vilket vi kan se hos Barbro och Carina. Även här var det viktigt att platsen var trygg och att de kunde känna sig fria och oberoende. Barbro hittade sin pil vid vattnet som hon simmade runt. Carina hittade sin tall i sin egen gamla skog. Alice säger om sin plats:

"... berget med trädet är inget speciellt för någon annan än mig."

6.4 Trädets sinnlighet och barnets intresse för hur världen ser ut och "funkar"

Carinas träd var som gjort för fysisk aktivitet. Trädet hade den perfekta vågräta grenen som passade så bra att hänga knäveck i och det var lagom stort för henne. Hon kunde ibland känna hur "det killade i magen" när hon tittade ner men hon minns också tydligt känslan av att klara saker. Hur hon måste moderera sin kropp och sina rörelser för att klättra bland grenarna. Än idag kan hon känna lukten och känslan av att vara i detta träd. Är det måntro dessa starka barndomsupplevelser med eken som gör att Carina fäster sig vid specifika träd som kantar hennes livsväg (Nordström 1986). När det gäller David kan man fundera på vad det betyder när han säger att trädet gav en god känsla. Han sitter mest där och känner sig upphöjd och tillfreds. Eken hade en dragningskraft på Erik i sin komplexitet och mångtydighet och inbjöd till fysisk aktivitet och sinnliga lustfyllda upplevelser med omgivningen (Mårtensson 2004). Mårtensson och Sebba (1991) säger vidare att naturen är levande med årstidens växlingar och utomhus uppstår hela tiden nya situationer med natur, människor och djur som fångar uppmärksamheten. Erik minns doften av löven, känslan av den skrovliga barken mot huden, handen och fotens grepp bland grenarna. Han minns mest att han bara satt där och "dingla med benen och bara va". Alice beskriver hur hon "gjorde ingenting" liksom Carina och David ibland bara satt. Korpela (2002) använder begreppet "self-regulation" och med det menar han att man söker upp de platser man behöver utifrån sin sinnesstämning. Erik gick ofta en sväng till eken så eken verkade vara en sådan "reträttplats" för honom. Mårtensson (2004) använder uttrycket "landskapet leker med barnen" vilket jag tycker passar in på Alice, Carinas, Davids och Eriks beskrivningar av hur de klättrade i sina träd. Träden hade ett växtsätt som inbjöd dem till att klättra, utmana och pröva sina förmågor.

I dessa berättelser finns också exempel på hur man som barn ger träden känslor (Sommer 2003) genom att se dem som arga, snälla, trygga etc. "trädskronorna... man kunde ju alla grenar och dess formationer... en del var farliga... en del var lätta på nåt sätt... en del gick inte att närma sig... klättra ut på eller gå upp på... de var för farliga... dom var oantastliga... andra var snälla på nåt sätt... dom kunde man hasa sig ut på... gå på och hänga på...".

6.5 Trädets sinnlighet och den vuxnes behov av rekreation

När Alice var yngre lärde hon sig klättra i sitt träd. Hon är nu vuxen men har ändå kvar sin fysiska och sinnliga kontakt med tallen då hon sitter där ibland och tänker eller skriver. Barbro har sin senaste tårpil som hon nu också kan sitta på, inte bara sitta under som hon gjorde i pilkojan eller gå under som med den andra pilen. Carina har hittat sin tall som hon lägger kinden mot. David arbetar med träd och Erik hugger ibland i skogen. Alla har idag fysisk sinnlig kontakt med träd. Kan det vara så att barndomens relation med träd ger sig tillkänna även i vuxen ålder? Barbro säger om sin senaste pil: *”Nu har jag klättrat runt där lite när jag la´ kräftburarna.”* Dessa platser som de vuxna söker upp kan jag se som platser för ’selfregulation’ (Korpela 2002). Dessa platser kanske har extra stor betydelse i stunder av kris eller vid behov av återhämtning (Ottosson 1997, Kaplan & Kaplan 1989).

6.6 Koll på vad som händer - social dynamik

När Alice, Carina, David och Erik satt uppe i sina träd hade de bra koll på vad som hände i omgivningen. Alice såg inte några människor då det sällan gick någon vid hennes tall, då den stod en bit från stigen. Barbro som var vuxen verkade inte ha behov av kontroll på omgivningen men tyckte att det ändå var bra att ’pilkojan’ var insynsskyddad’. David kände sig som en kung när han var högt uppe och alla andra var därnere. Mårtensson (2004) skriver att det kan vara viktigt för barn att komma upp en bit från marken för att på det sättet markera sin status. Erik satt uppe i sin ek och hade full uppsikt på omgivningen utan att vara kontrollerad. Han syntes inte från hemmet, särskilt inte när eken bar löv, vilket han uppskattade mer än när den var kal. Det är viktigt för barn att de får vara i fred från de vuxnas blickar och att en plats är lite hemlig (Mårtensson 2004, Kylin 2004). Det var aldrig aktuellt att bygga någon koja i Eriks ek för den var en koja i sig själv. Kylin (2004) beskriver hur barn skapar kojor av löst material från de mest enkla till de mer avancerade byggena. Många av träden i dessa livsberättelser verkar ha fungerat som mer eller mindre insynsskyddade väl kontrollerade ”kojor”. Frågan är om vi inte även som vuxna vill ha kontroll på omgivningen utan att själva vara kontrollerade. Den ideala positionen är ju att sitta med skydd för ryggen och uppsikt över savannen (Ulrich 1993).

6.7 Besök till trädet strikt reglerat

Vidare talar (Kylin 2004) om kojor som en social plats där man delar med sig i den identitetsskapande processen med någon eller några utvalda. Alice ville helst vara ensam i sitt träd liksom Carina. Bägge två tyckte inte om när deras systrar ville vara med och minns hur irriterade de blev då de tyckte att de ”förstörde”. När Carina blev vuxen och hon fann sin tall som hon fortfarande besöker ville hon absolut inte bli störd av andra människor. Det enda negativa, som hon säger var ifall det skulle komma någon och se henne krama en tall. Alice hade ofta hunden med och den ”störde” inte. Searles (1960) skriver om människor i kris och deras samspel med sin omgivning. Han ser naturen som

en länk mellan det medvetna och det undermedvetna. För en människa i kris är det lättast att umgås med döda ting såsom en sten. Därefter kommer växter, djur och allra sist människor. Kanske kan ett djur förmedla den trygghet som ett barn behöver ibland för att våga utforska verkligheten? Searles ser miljön som ett synnerligen värdefullt komplement till den mänskliga omgivningen genom sin tydlighet och stadga. David minns att det ibland var många kompisar som hängde i trädet. Men han minns också hur man uteslöt någon genom att säga: *"nä, du får inte komma upp idag... du får inte vara med"*. Erik ville ha eken för sig själv men vid något tillfälle fick en kompis vara med. Barbro som var vuxen när hon hade sin första pil minns att under den satt hon gärna både ensam och med hundarna samt med vänner och bekanta. Denna lilla studie pekar på att för barn är det viktigt att en egen plats är lite hemlig och också viktigt med vilka som får vara med vilket styrks av Kylins (2004) forskning.

6.8 Trädet som "jag"

Alice, Barbro, Carina. David och Erik beskrev sina träd som om de vore en del av deras identitet. Det är lätt att få en känsla av att de pratar om sig själva när de pratar om sina träd. Jung menar att symboler är laddade med våra psykiska funktioner vilket kan förklara de starka reaktionerna kring träden. Jung använder träd i en diagnostisk metod då träd är livssymboler och påtagliga bärare av den form som är livets egen skriver Gunnarsson (1988) och det finns en likhet mellan trädets och människans fysiska uppbyggnad. Oftast vill vi ha våra träd för oss själva men ibland får andra vara med. Någon lär ha sagt att genom att visa en plats för någon så visar jag också vem jag är. För Carina var eken en lekkompis och inte ens i vuxen ålder kunde hon förlika sig med att hennes mor ville såga bort någon gren. Hon vet inte vad som skulle ha hänt om de sågat ner eken när hon var liten. Hon säger: *"... jag hade blivit fullkomligt förtvivlad..."* Hon identifierade sig så starkt med sin ek och sitt äppelträd så ingen fick såga bort grenar för det kunde göra ont i trädet. Erik beskrev relationen till eken som om det handlade om relationen till en gammal god vän. En vän som han hade stor respekt för och som han ville behandla väl och värdigt (Clayton & Opatow 2003). Andersson (1993) som har en psykoanalytisk referensram ser den fysiska miljön som en stödfunktion för självet. Enligt honom kan vissa människor uppleva en känslomässig närhet och kanske också ett gensvar från den fysiska miljön. När Barbros pil nummer två sågades ner av grannen så säger hon: *"dom hade sågat ner mig"* och när Erik fick se eken liggande där i hagmarken efter stormen så knäcktes också någonting inuti honom. Eken fanns där under barn och ungdomsåren som ett viktigt objekt som han tvingades släppa taget om på ett abrupt sätt. Giuliani (2005) och Sommer (2005) säger att relationen mellan människa och miljö kan vara lika värdefull som den mellan människa och människa.

6.9 Sorgreaktioner kring träd

Erik upplevde det som ett "själsligt trauma", en "sorg" och ett "tomrum" när eken dukat under. Och därför blev han också så besviken när ingen tog hand om den när den fallit. Han ville ju att den skulle behandlas värdigt även när den låg *'som ett lik'*. Barbro blev

sorgsen och arg när man sågade ner hennes pil och bestämde sig för att flytta från området.

Carinas granne sågade ner sin vackra tall under den perioden då hon hade sitt äppelträd och hon blev ledsen över det. Om människor i ens omgivning har en annan inställning till miljöns betydelse än vad man själv har kan det framkalla våldsamma reaktioner (Clayton & Opatow, 2004). Nordström (1986) beskriver hur platser får mening för människan och hur människan är beroende av platser för att uppleva sina liv som meningsfulla. Detta är inte ett statiskt förhållande utan om miljön ändras, på ett för individen meningsfullt sätt, så fördjupas och utvecklas också beroendet av miljön. Men hon skriver också om hur människor, som från början trivts i en miljö, råkat ut för olika problem som gjort att de börjat vantrivas. Denna vantrivsel tar sig ofta uttryck i att de ser miljön på ett annat sätt. När Barbros tårpil sågats ner tappade hela bostadsområdet i värde då hon såg det som en bristande respekt för naturen. Erik tyckte också att hela stället tappade i värde och ville helst inte, senare i livet, återvända till platsen eller ens åka genom landskapet och genom att börja arbeta som skogshuggare tar han symboliskt hand om det som skett. Kan det vara så att relationen till eken gav mening åt arbetet som skogshuggare? Då fick han ju vistas bland träden och ställa saker till rätta. Det var kanske något som han innerligt hade önskat att han kunnat den gången eken föll. Sen tog han med sig rejäla block från stammen som han sedan dess burit med sig genom livet.

Man kanske kan se att de fungerade som något slags övergångsobjekt? Winnicott (2003) skriver om övergångsobjekt och om betydelsen av att upprätthålla ett levande förhållande med sin omgivning och han hävdar att människan hela livet är sysselsatt med att ”hålla isär den inre och den yttre verkligheten och samtidigt se sambanden mellan dem”.

Idag säger Erik: ”... *men för mig kommer ju eken alltid att vara den stående eken... i min bild... det allra viktigaste är vad eken kunde leverera till mig under den period då jag behövde den*”.

6.10 Träd som existentiell symbol

För Alice, Barbro, Carina, David och Erik var träden en symbol för en trygghet och en stabilitet i tillvaron. Det handlade om träd som stått länge på samma plats och i deras ögon alltid skulle stå kvar. Carina uttryckte att det var snarare hon som växte från eken. Informanternas möten med träd ingav dem någon slags känsla av att leva i ett större sammanhang och Skantze (1996) menar att detta ”naturliga” ger en ro i sinnet. Gunnarsson (1988) talar om träd som knyter samman tider och generationer och både Carinas ek, Davids päronträd och Eriks ek ser jag som en form av vådräd då de stod nära husen och då de hade en central funktion för familjernas liv. Man skulle också kunna kalla dem för gårdsträd och frågan är om inte en del av den gamla folktrons tankar kring dessa träd också lever kvar än idag, då både Carina, Erik och David ogärna såg att man gjorde ingrepp på deras träd (Gunnarsson 1983). För Carina blev eken en symbol för barndom och för barndomslycka. Som vuxen blev äppelträdet en central gestalt i den egna trädgården, och den kunde hon följa genom årtidsväxlingarna, samtidigt som vardagen i hennes eget liv med barn och familj fortskred under 25 år. Skantze (1996) menar att naturen påminner oss om att vi är en del av något större än de omedelbara

omgivningarna och det egna livets vardagshorisont. Hon stod ofta på övervåningen och tittade på trädet och njöt av den vackra blomningen på våren. Gunnarsson (1992) talar om trädet som en spegling av livets växlingar och en metafor för livets mysterium. Carina planterade äppelträdet och det blev en slags trygg symbol för familjen som bjöd på skönhet och frukt för människor och djur. Frukträd och särskilt äppelträd har ofta en särskild betydelse för människan (Gunnarsson 1992). Kanske detta kan härledas till paradiset och Edens lustgård? När hon senare i livet kramade sin tall så kände hon sig ett med naturen och förenad med en kraft och en kärlek som var större än hon själv.

Davids päronträd blev en symbol för barndomen och en centralgestalt i trädgården. Familjelivet under sommaren kretsade kring detta träd och det som skedde runtomkring. För Barbro blev pilarna en symbol för natur och livskraft. De representerade naturen och något okuvligt som inte människan kan övervinna, en slags metafor för livets mysterium (Gunnarsson 1992). Erik är den ende personen som använde ordet andlighet när han talade om sin ek och platsen för eken. Han beskrev att det fanns en sorts andlighet över både eken och hela platsen där den stod. Att sitta i eken, var för honom, som att vara i kyrkan. Det var en egen värld för sig och det ingav någon slags frihetskänsla att titta upp i himlen. Han säger vidare att det var en liten värld men den var del av något större, något oändligt. Eken fanns med som en röd tråd genom uppväxten och han beskriver den också som en navelsträng mellan det förflutna och framtiden. Den var en symbol för Hagtorp och den var också en slags livssymbol som följde honom genom barn och tonårstiden. Enligt Werner (1991) kan en plats leva vidare hos den vuxne som en symbol för händelser i det egna livet och till och med ge ett existentiellt fotfäste. När Erik hamnade i en existentiell kris, så sammanföll det med ekens fall och han ser det symboliskt. Eken hade för honom representerat något som var förknippat med odödlighet och när den dukade under för stormen då förföll hela trakten.

7. DISKUSSION

Träd inget man pratar om

Att fråga människor om ett specifikt träd i en människas liv har varit en intressant och lärorik erfarenhet. För mig blev det som att öppna en stängd dörr, och när den väl var öppen så bara vällde intervjupersonernas minnen ut, fyllda av konkreta beskrivningar och upplevelser av både glädje och sorg. Flera av intervjupersonerna uttryckte en förvåning över vilka tankar, känslor och minnen som väcktes under intervjun. Jag upplevde ingen skillnad i att intervjua de personer som jag kände mot de andra personerna. Däremot var det en omtumlande upplevelse att upptäcka att ens nära hade haft och hade relationer till träd som jag inte hade en aning om. Alla intervjupersonerna säger att de inte pratat med någon tidigare om detta. Kan det vara så att det är lite genant att ha en relation till ett träd? Under intervjuerna lade jag märke till att personerna ibland skrattade eller fnissade åt sina egna beteenden och reaktioner kring träden. Eller är det så att en trädrelation är ingenting man behöver prata om för den är "nog i sig"? Det kanske är som Sommer (2005) säger att det finns något obeskrivbart kring människornas intresse och kopplingar till träd. Eller som Erik säger: "... *den förmedlade något annat än vad människorna i ens omgivning lyckades förmedla...*".

Trädet i livsloppet

När jag frågade mina intervjupersoner om ett specifikt träd och dess betydelse i deras liv så berättade alla, utom en, om ett träd som fanns i deras barndom. Barbro hade ju också ett klätterträd i sin barndom men det var ju inte det trädet som betytt mest. Att fråga om ett träd är inte samma sak som att fråga om barndomen. Det skulle vara intressant att ställa frågan till många fler personer. Det skulle också vara intressant att ställa frågan både till människor som är uppväxta på landet och de som vuxit upp i staden. Alla mina intervjupersoner, utom en, var uppväxta på landet, vilket jag inte visste när jag började med intervjuerna. Enligt Sebba (1991) så är det ju utomhusleken som dominerar i den vuxnes minnen. Min lilla undersökning visade i överensstämmelse med Sebba (1991) att dessa konkreta minnen etsat sig fast hos den vuxne. Detta blir för mig en påminnelse om att vår kontakt med naturen i barndomen sätter djupa spår i våra liv.

Alla intervjupersonerna hade träd som de klättrat i och alla minns aktiviteten att "bara vara". Barbro klättrar som vuxen i sin pil. De beskriver den kroppsliga och sinnliga kontakten med sina träd och två personer minns lukten av bladen. Att få vara för sig själv, lite oåtkomlig för omvärlden, och samtidigt ha kontroll på omgivningen verkar vara ett gemensamt tema för både barn och vuxna. När David och Erik beskriver sig själva uppe i sina träd använder de ord som 'vara jättekung', 'vara högt uppe', vara 'oantastlig', 'behärska'. Alice och Carina pratar om att vara trygg och att vara stolta och glada. Kan det vara vuxna mäns och kvinnors olika sätt att beskriva eller upplevde dom det så även som barn? Inser att jag hade behövt göra många fler intervjuer för att se ett samband i detta.

Barbros andra pil, Carinas äppelträd och Eriks ek fick stor betydelse för deras identitet och platsförankring på sina nya bostadsorter. När det gäller att skapa sig en egen plats tänker jag på Alice tall. Hon sökte upp sin plats en bit från hemmet och hon hade hunden med sig. Jag tänker på Harold Searles (1960) som beskriver människor i kris och deras samspel med sin omgivning. Han ser naturen som en länk mellan det medvetna och det undermedvetna i människan. För en människa i kris är det lättast att umgås med döda ting såsom en sten. Därefter kommer växter, djur och allra sist människor. Ett träd skulle kunna vara det trygga naturelement som hjälper även barn att finna sig själva tillrätta i sitt identitetssökande. Om det är så som Allan Gunnarsson säger (1988) att trädet är en spegling av människans eget liv och en bild av livets mysterium, så är det inte konstigt att människor blir engagerade i ämnet.

Alla mina tillfrågade personer hade mycket att säga om sina träd. Jag behövde inte söka med ljus och lykta för att finna personer som hade något att berätta vilket är intressant i sig. De beskrev mer eller mindre ingående om sina upplevelser med trädet men också om sig själva på platsen och om livet runtomkring. Trädet blev en "livssymbol" kring vilket livet utspelade sig. Jag kan se att dessa träd har eller har haft en betydelse för dessa människor fysiskt (i bemärkelsen kroppsligt sinnligt), psykiskt, socialt och symboliskt/existentiellt. Varför var det så? Hade jag fått samma svar om jag frågat om en sten, en bäck eller en äng? Vad är det för kvalitéer hos trädet som gör det så intressant? Sommer (2003) talade om "obeskrivbara" egenskaper som gör att människor blir så berörda. I denna studie finner jag trädet viktigt och intressant ur många aspekter men

kanske främst spännande i ett existentiellt perspektiv. Kontakten med träd tycks vara utvecklande för barn och vuxnas förhållningssätt till "livets gåta". Jag menar individens behov av att relatera, ofta i tysthet, sin existens till natur, där trädet tack vare sina egenskaper, blir föremålet i fokus. Eller är det så att trädet som föremål erbjuder unika möjligheter/förutsättningar för människor att reflektera? Det handlar om att förstå sig på livet på sitt eget sätt i det tysta. Vad är det då för egenskaper som finns hos trädet som gör att det är så lämpat att relatera till. Är det för att det är stort, vackert, starkt, inte 'strävar' eller har en 'långsam tidtabell'? Och vad är det som gör att alla intervjupersonerna tillskriver träden själsliga egenskaper såsom 'obändiga, ledsna, chockade'?

Träd i barndomen och natur i vuxenlivet

Alla mina intervjupersoner har idag, som vuxna en nära kontakt med naturen. Alice och Carina fortsätter att gå till sina träd när de vill vara för sig själva. Barbro går till sin pil nere vid sjön, ensam, med sin sambo eller med sina vänner. David arbetar med trädgård och trädhantering. Erik hugger i skogen ibland när han inte arbetar med miljöfrågor. Kan det vara så att kontakten med träd i barndomen sätter så djupa spår, så det genererar ett behov av att ha kontakt med ett träd eller att vara nära naturen även i vuxen ålder?

Trädet i samhällsplaneringen

Går en promenad i Västra hamnen i Malmö. Här är mycket prydligt och vackert med havet och horisonten, stora stenar och trädäck av ekplankor. Detta är säkert ett föredöme för smakfull boendemiljö och ett mycket attraktivt område i mångas ögon. Men för vem är detta skapat? Var finns barnen djuren och naturen? Här finns naturmaterial men ack så artificiellt och tillrättalagt. I mitt huvud har morgonandakten dröjt sig kvar. Någon uttryckte att människan är skicklig på det mesta och att det är i stort sett bara sig själv hon inte begriper sig på. Jag tänker på de orden när jag blickar upp mot torson. Är Turning torso's arkitektur ämnat att ge en illusion av något mjukt i en annars tillrättalagd och artificiell miljö, som andas intellekt och räta vinklar. Var finns det naturliga och var finns klätterträden? Var hittar barnen "det lösa materialet" för att bygga sina kojor med och var finns buskarna där de kan skapa sina egna platser och finna sin identitet? Tänker på att Fredrika Mårtensson (2005) använder uttrycket "landskapet leker med barnen" vilket pekar på att barnen är beroende av en naturlig och spännande miljö när de ska utvecklas genom kreativ lek.

Frågan är vad som händer med människor, främst barn, när de berövas möjligheten till att relatera till natur, och som i detta fall träd? Kan mänskliga relationer ersätta detta eller kan en virtuell värld göra det? Om inte så vad blir skadan och vad blir konsekvenserna för barnens fysiska och mentala utveckling? Finns det planer på, att i detta ännu ej färdiga bostadsområde, plantera buskar och träd med skiftande kvalitéer och udda växtsätt? Träd som har bra grenar och vrår att vistas i och som inbjuder till lek och återhämtning för stora och små? Finns det planer på hur dessa träd ska skötas och förvaltas för att ge största möjliga utbyte för individerna och för gemenskapen i bostadsområdet? Med den kunskap som finns idag om naturens betydelse för hälsan borde det vara en självklarhet att värna om utomhusmiljön kring våra bostadsområden. Har inte de som planerar och ritar läst om kojornas betydelse i våra liv. Är det inte dags nu att gå från plan till förutsättningar för kovan? Eller är denna miljö så 'feltänkt' från början att de här

föreslagna åtgärderna blir som en 'droppe i havet' och att man byggt in en omöjlighet i detta bostadsområde?

Träd ser ut att ha en särställning i människans medvetande. 1971 utbröt den stora almstriden i Kungsträdgården i Stockholm. Folk protesterade mot den förestående och delvis genomförda trädfällningen, i ungefär en vecka. Folk klamrade sig fast i träden och händelsen rönt stor uppmärksamhet världen över. Detta resulterade i att de politiska besluten om fällning av almarna revs upp, och detta blev också starten för den svenska miljörelsen. Trädförluster är ett allvarligt ämne och enligt Sommer (2003) får man söka anledningen och svaret på det inom djuppsykologin eller i ekopsykologiska teorier. Skillnaden mellan dessa teorier är att ekopsykologin lägger tonvikten vid den fysiska miljön och ser den inte bara som en symbol.

Slutord

Vi lever i en förändringsbenägen värld på alla plan. Allting ska ändras på både när det gäller människan och hennes miljö. Vi uppmuntras att göra om vårt utseende efter förhärskande ideal och vi ska också helst se till att vi inte stagnerar inombords genom att ständigt söka nya utmaningar med siktet inställt på personlig utveckling. Vi får dagligen signaler som säger att vi ska bygga om både inom- och utomhus och ingenting ser ut att få vara som det är. I dessa föränderliga tider kan man fundera på vad det är för element i tillvaron som fortfarande skänker någon slags trygghet och stabilitet. Som jag ser det är naturen och trädet i sig ett naturelement som fortfarande signalerar något bestående och evigt. Många träd blir väldigt gamla och det ger människan perspektiv på sitt eget förhållandevis korta liv. Dessutom finns det en trygghet i att många träd inte förändras, för människan, märkbart över tiden. Människan kan lita på att träden "är som dom är". Denna studie har ökat mitt intresse för det naturliga och för träd, och dess stora potential och värde när det gäller människans utveckling och naturens betydelse för hälsan. Om vi inte tar tillvara de stora kvalitéer som trädet erbjuder oss och låter det slå rot i våra hjärtan vad händer då med människans empati för det levande, naturen och miljön?

8. KÄLLOR

- Andersson, T. & Olsson, E. (1993). *Mellan människa och rum. En psykoanalytisk studie om samspelet mellan människa och hennes boendemiljö*, R53: 1993, Bygghälsöförskningsrådet.
- Boldeman, C., Blenow, M., Dal, H., Mårtensson, F., Ranstorp, A., Yuen, K., Wester, U. (2006). *Impact of preschool environment upon childrens Physical activity and sun exposure*. Preventive Medicine 42 (2006) 301-308.
- Clayton Susan & Opatow, Susan (2003). *Identity and the Natural Environment, The psychological significance of nature*. The MIT Press.
- Gunnarsson, A. (1983). *Träden I människan*. Stad & Land, Rapport nr 24. Institutionen för landskapsplanering, Alnarp
- Gunnarsson, A. (1988). *Träden och människan*. Raben & Sjögren.
- Gunnarsson, A. (1992). *Fruktträden och paradiset*. Om fruktträden som betydelsebärare. Stad & Land (Alnarp 1982), 105:
- Giuliani M.V, *Theory of attachment and place-attachment* (kap. 5) Bonnes, M., Lee, T. & Bonaiuto, M. (red) (2003). *Psychological theories for environmental issues, Ethnoscapes*.
- Grahn, P., Mårtensson, F., Lindblad, B., Nilsson, P., Ekman, A. (1997). *Ute på dagis*, Stad & Land, 145:1997, Movium, Institutionen för landskapsplanering, SLU, Alnarp.
- Jung, C, G. (1995). *Människan och hennes symboler*. Forum.
- Kaplan, R. & Kaplan, S. (1989). *The experience of Nature. A Psychological Perspective*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Korpela, K., Kyttä, M., Hartig, T. (2002). *Restorative experience, selfregulation and children's place preferences*, *Journal of Environmental Psychology*, 22 387-398.
- Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur.
- Kylin, M. (2004). *Från koja till plan - om barnperspektiv på utemiljön i planeringssammanhang*. Doctoral thesis. Swedish University of Agricultural Sciences, Alnarp 2004.
- Lynch, K. (1988). *The image of the city*. The MIT Press, Cambridge Massachusetts.
- Mårtensson, F. (2004). *Landskapet i leken. En studie av utomhuslek på förskolegården*. Swedish University of Agricultural Sciences, Agraria 464.

- Mårtensson, F. & Kylin, M. (2005). *Många kojor och mycket spring: att planera med barns perspektiv. Gröna Fakta 3:2005*. Institutionen för landskapsplanering, Alnarp.
- Norberg-Schultz, C. (1999). *Fenomenet plats*. Arkitekturteorier. Skriftserien Kairos nr.5, Raster Förlag, s 89-115.
- Nordström, M. (1986). *Platsens psykologi. Om att tillägna sig sin miljö*.
- Nordström, M. (2005). *Platsintressets skiftande innebörder för barn under uppväxten* Kap 9 s 159-173 Johansson, M. & Küller, M. 2005. *Svensk Miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Nordström, M. & Mårtensson, F. (2001) *Att bo på landet är olika*, En miljöpsykologisk studie av hur landsbygdsbor ser på boende och byliv. Rapport 2 001:4, Institutionen för landskapsplanering, Alnarp.
- Ottosson, J. (1997). *Naturens betydelse i en livskris*. Klippan: Stad & Land.
- Ottosson, J., Grahn, P. (1998). *Utemiljöns betydelse för äldre med stort vårdbehov*. Stad och Land nr. 155. Alnarp.
- Patel, R. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur.
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K., & Kaminoff, R. (1983). *Placeidentity: Physical world socialization of the self*. Journal of environmental Psychology, 3, 57-83.
- Reberg, A. (2001). *Trädälskarna*. Skogsstyrelsens Förlag.
- Searles, H. F. (1960). *The nonhuman environment in normal development and in schizophrenia*. New York: International University Press.
- Sebba, R. (1991). *The landscape of childhood. The reflection of childhood's environment in adult memories and in children's attitudes*, Environment and behavior, 23 (4) 395-422.
- Skantze, A. (1996), *Tillhörighet och främlingskap*. En förorts arkitektur i de boendes meningssammanhang, Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.
- Skantze, A. (1989). *Vad betyder skolhuset? Skolans fysiska miljö ur elevernas perspektiv studerad i relation till barns och ungdomars utvecklingsuppgifter*. Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.
- Sommer, R. (2003). *Trees and Human Identity* (kap 9) 179-204
Clayton Susan & Opatow, Susan (2003). *Identity and the Natural Environment, The psychological significance of nature*. The MIT Press

Spradley, J. (1979). *The ethnographic interview*. New York: Holt, Reinehart and Winston.

Ulrich, R.S. (1984). *View Through a Window May Influence Recovery from Surgery*. In *Science*. Vol. 224, s 420-421.

Ulrich, R.S. (1999). *Healing gardens-therapeutic benefits and design recommendations*. USA.

Werner, K. (1991). *Staden som livsrum*, Stockholm: om staden, Bygghälsöförbundet T5: 1991, Stockholm.

Werner, K. (1998). *Platsens kultur och natur i Olsson, T. Människans natur. Det grönas betydelse för vårt välbefinnande*, Bygghälsöförbundet.

Winnicott, D. (1971). *Lek och verklighet*. Natur och kultur, Stockholm.